

WIADOMOŚCI DIECEZJALNE PODLASKIE

WYDAWNICTWO KURJI DIECEZJALNEJ.

Adres Redakcji: Siedlce, Kurja Diecezjalna.

W sprawach prenumeraty i innych administracyjnych adres: Kurja Diecezjalna, Siedlce. || Zeszyty zamienne i egzemplarze recenzyjne należy nadsyłać pod adresem Redaktora

Przedpłata roczna 30 zł., cena zeszytu miesięcznego 3 zł. Ogłoszenia (tylko na okładce) w stosunku 60 zł. za całą stronę.

DZIAŁ URZĘDOWY.

Noworoczne przemówienie Ojca Świętego. — Depesza do Rzymu i odpowiedź. — Dekret erekcji parafii obrz. wsch.-słow. w Szóstce. — Dekret erekcji Instytutu Akcji Katolickiej w Siedlcach. — Pismo J. E. Ordynariusza w sprawie 40-lecia Encykliki „Rerum novarum”. — Pismo J. E. Ordynariusza do I-go Kursu Akcji Katolickiej.

Z KURJI DIECEZJALNEJ.

Examina anno 1931 praescripta. — Uroczystości Papieskie. — Rekolekcje kapłańskie. — Poświęcanie pomników. — Pismo Kurji Metropolitalnej Warszawskiej.

ZMIANY W SKŁADZIE OSOBISTYM DUCHOWIEŃSTWA.

DZIENNIK CZYNNOŚCI J. E. ORDYNARJUSZA.

RÓZPORZĄDZENIA PRAWNO-PAŃSTWOWE.

Konwersja pożyczki premjowej dolarowej.

DZIAŁ NIEURZĘDOWY.

Kurs duszpasterski dla duchowieństwa całej Polski. — Kursa dla kierowników zakładów kościelnych opiekuńczych. — Papieskie dzieło rozkrzewiania wiary. — Polacy w Kalifornji. — 700-lecie śmierci św. Antoniego i pielgrzymka do Padwy. — Ustawa przeciwalkoholowa a opinja publiczna. — Akcja katolicka w walce z kryzysem gospodarczym. — Rekolekcje kapłańskie na Jasnej Górze.

ZE ZWIĄZKU MISYJNEGO KLERU.

NEKROLOGJA.

BIBLIOGRAFJA.

WIADOMOŚCI DIECEZJALNE PODLASKIE

WYDAWNICTWO KURJI DIECEZJALNEJ.

Adres Redakcji: Siedlce, Kurja Diecezjalna.

W sprawach prenumeraty i innych administracyjnych adres: Kurja Diecezjalna, Siedlce. || Zeszyty zamienne i egzemplarze recenzyjne należy nadsyłać pod adresem Redaktora

Przedpłata roczna 30 zł., cena zeszytu miesięcznego 3 zł. Ogłoszenia (tylko na — — — — — okładce) w stosunku 60 zł. za całą stronę. — — — — —

DZIAŁ URZĘDOWY.

Noworoczne przemówienie Ojca Świętego.

Błogosławione Narodzenie Chrystusa oprócz innych przebogatyh pociech duchowych, któremi obdarza dusze wiernych, daje Nam bardzo upragnioną godzinę przebywania blisko z Wami.

Głos waszego serca znalazł tak dobitny wyraz w przemówieniu nowego Dziekana Świętego Kolegium Kardynalskiego, za które to życzenia braterskie i synowskie Wam dziękujemy, jak również za cenną kolendę modlitw, które już zanieśliście za Nas do Boga i które przyrzekliście Nam ofiarować podczas tych świąt i z okazji Nowego Roku.

My również Wam ofiarujemy (ale nie tylko Wam) życzenie, które odpowiada powszechnemu pragnieniu, a które możemy nazwać wspa-
niałem, ponieważ nie jest ono Naszem, ale z Nieba i od Boga pokoju, które niech się ziści na tym świecie zburzonym i zwichrzonym, oraz niesiemy Wam kolendę, ale znowu nie tylko Wam, a która, spodziewamy się, będzie wspa-
niałą dla wielu.

Lecz zanim złożymy wam życzenia i kolendy, pójdziemy chętnie za zaproszeniem subtelnie nadmienionem przez waszego Najdostojniejszego Tłumacza, by przejrzeć rok dobiegający końca, który pełen był tak pociech, jak i niejednego cierpienia i przykrości. Miło jest Nam, że możemy razem z Wami z jednej strony przedstawić Bogu Naszą wdzięczność, z drugiej zaś lęk Naszych trudności, które są wyrazem Naszej nieustraszonej i beznadziejnej ufności w srodki i pomoce nieskończonego miłosierdzia Bożego, które je uczyniło skutecznymi dla jednostek i narodów.

Nie wygasły jeszcze święte i uświęcające blaski rocznicy franciszkańskiej, gdy już się zbliżyła rocznica św. Augustyna, św. Emeryka, św. Antoniego, Cudownego Medalika, soboru w Efezie, która w cichości jest przygotowywana: wszystkie one stanowią chwalebne odświeżenie i jakby wskrzeszenie i wywołanie wspa-
niałych osobistości i faktów przeszłości, potężne i przebogate obudzenie wiary i życia chrze-

ścijańskiego. A dalej—tylko nadmieniamy—kongresy eucharystyczne w Budapeszcie, Kartaginie, Loreto, które dzięki obfitym skutkom w wierze, pobożności i uświęceniu, wywołują nowe inne, jak w Bary, w Irlandji, a które już się zarysowały na horyzoncie. Również uczynimy tylko wzmiankę o tych świetlanych gwiazdach, w tych prawdziwych konstelacjach, które Dobroć Boża pozwoliła Nam postawić na ołtarzach świętych. Za wszystkie te wielkie i doprawdy niewypowiedziane pociechy, jako też i skutki z nich płynące, nie przestaniemy nigdy dziękować nieskończonej dobroci Boga. Na pierwszym miejscu wśród tych pociech i owoców z nich płynących umieszczamy cudowną wytrwałość i nieustanny rozwój gorliwości i wspaniałomyślności wszystkich wiernych we wszystkich krajach dla Misyj, dla Akcji Katolickiej, dla wszystkich dzieł i instytucyj, które pomagają wzrostowi nauczania religijnego i nauki, nauk świętych i wszystkich nauk harmonizujących się z wiarą, pomimo niezwykłych trudności obecnych czasów.

I tutaj zaczynają się rzeczy bolesne, i to tak bolesne, że nigdy historia podobnie bolesnych nie zapisała, może i dlatego, że nigdy świat się nie znalazł w takich warunkach, które widzimy i przeżywamy pod względem materialnym i moralnym, prywatnym i publicznym, jednostkowym i zbiorowym, a które to rzeczy bolesne odbijają się nieuchronnie powszechnie i wszędzie, a ich wstrząśnienia dają się odczuć we wszystkich środowiskach politycznych, społecznych, finansowych, ekonomicznych i przemysłowych.

Mamy na myśli owo niedomaganie finansowe i ekonomiczne, ogólne, a nawet powszechne, które daje się odczuwać tak dotkliwie rządowi i ludowi, nawet najbogatszym i najsilniejszym, jak i najskromniejszym rodzinom, a tym ostatnim, ma się rozumieć, o wiele boleśniej.

Mamy tu na myśli owo tak szeroko rozpowszechnione bezrobocie, które pozbawia pracy i chleba tylu robotników i ich rodziny i które daje żywo odczuwać konieczną potrzebę lepszej równowagi społecznej i międzynarodowej, opartej na większej sprawiedliwości i większej miłości chrześcijańskiej, któraby, nie wywracając porządku ustalonego przez Opatrzność Bożą, pomiędzy różnymi warstwami społecznymi i różnymi narodami, umożliwiła i uskuteczniła braterską współpracę korzystną dla wszystkich, na miejsce walki i twardego, bezwzględego współzawodnictwa, szkodliwego dla wszystkich, groźnego nawet na dłuższą lub krótszą metę. Błogosławione są wszystkie wysiłki, dążące do zmniejszenia tak wielkich cierpień obecnych i do przygotowania lepszej przyszłości.

Chcemy tu wspomnieć o tych niejasnych trwogach, z jakimi niektórzy spoglądają w przyszłość, jak gdyby dostrzegali na horyzoncie groźne chmury, trwogi zbyt przesadzone w naszym mniemaniu i chmury, które (jak mamy nadzieję) nie wszystkie są zwiastunami burzy, ale utrzymują umysły w napięciu i niepokoją je. Nie wszystkie — mówimy — powszechne bowiem i straszliwe burze przygotowuje napewno propaganda przewrotowa wszelkiego rodzaju, wroga wszelkiej religji, jak też przygotowują je, jak zaraza złych obyczajów i szkodliwe ideologie, jak godne pożałowania słabości, godniejsze jeszcze pożałowania pobłażania, oraz zbyt chciwe pożądania dóbr material-

nych. A do wszystkich tych nieszczęść wspomnianych dołączają się przede wszystkim w południowej Italji straszne katastrofy trzęsienia ziemi, sejsmiczne, morskie, rzeczne i atmosferyczne. Zawsze, gdzie są cierpienia dzieci, tam są i będą cierpienia Ojca, który na zew ogólny odpowiedział i odpowiada w pierwszym rzędzie codzienną modlitwą, kojącem słowem ojcowskim, a wreszcie według swych możliwości wzmocnionych przez wzruszającą ofiarność dzieci i pomocą materjalną.

Postawiony ręką Boga na czele całego Jego Kościoła, gdziekolwiek on cierpi walczy i modli się, tam jest Nasze serce, tam dążą Nasze troski i modlitwy, aby wraz z nim modlić się, walczyć i cierpieć. I ten święty Kościół Chrystusowy cierpi, modląc się, niewysłowionem cierpieniem, i modląc się, podtrzymuje najcięższe walki w wielu krajach.

Trzeba jeszcze wiele się modlić (przynajmniej to) za naszych braci i naszych synów z Meksyku, za podziwu godnych szermierzy, którzy w imię Chrystusa i dla Jego miłości cierpią i umierają w Rosji, Syberji, przygotowując swemi cierpieniami odrodzenie w Chrystusie tych niezmiernych przestrzeni i tych niezliczonych ludów.

Trzeba również modlić się za naszych dobrych i dzielnych misjonarzy i za nasze drogie misje chińskie, które przechodziły i przechodzą obecnie jeszcze w różnych okolicach tego rozległego kraju bardzo ciężkie próby, zyskując chwałę prawdziwych męczenników; nie cierpią tyle ze strony ludności, która jest naogół szlachetna i pokojowo usposobiona, co ze strony pewnej liczby dosyć ograniczonej gwałtowników, podburzonych nieraz przez tę samą szkodliwą propagandę antyspołeczną i antyreligijną, która zagraża całemu światu cywilizowanemu.

Postawieni też samą ręką Bożą na Stolicy Biskupiej Księcia Apostołów i Biskupem Rzymu, przez Jezusa Chrystusa wybranego na ośrodek i głowę całego Jego Kościoła, Kościoła Katolickiego, musimy codziennie oglądać z całą goryczą propagandę niekatolicką, gorzej jeszcze, przeciwkatolicką, w Italji, ba nawet w samym Rzymie, propagandę coraz bardziej wzmagającą się, podstępną, nieprzyjazną, która zagraża sumieniom zapomocą też i pewnych środków materjalnych, korzystając z nieświadomości i prostoduszności, połączonej często z niedolą i głodem; a to wszystko dzieje się w obliczu prawa, które wprawdzie uznaje wyznania niekatolickie, ale nie uznaje ich propagandy, a zwłaszcza propagandy wyuzdanej, przeciwko religji katolickiej, która przecież jest religją Państwa (Trakt. Lateran. art. 1), owszem, ta propaganda obraża Najwyższego Zwierzchnika a to z racji i charakteru Wiecznego Miasta-Stolicy Papieża, które jest centrum świata katolickiego i kresem jego pielgrzymek. Tenor praw i uroczystych umów jest tak jasny i przekonywujący, że niepodobna przypuścić, ażeby propaganda była wynikiem nieświadomości i zapomnienia, dlatego uważaliśmy za konieczne zaznaczyć ten stan rzeczy i o inny się upomnieć. Żywimy nadzieję, że to nie będzie bez skutku, bo i nie możemy wątpić o życzliwych zamiarach, których domaga się kraj, kraj zagrożony w wierze swych ojców i w swej jedności podstawowej, jedności religijnej. Zresztą mieliśmy znak i dowód tej dobrej woli, cytując dekret, uznający prawną osobowość Dzieła przez Nas założonego, którego celem jest obrona wiary.

A taraz do Was, Czcigodni Bracia i Umiłowani Synowie, zwracamy się z wyrazem serdecznych życzeń, które Nam przywodzą na usta podniosłe i miłe dla serc uroczystości Bożego Narodzenia: *In terra pax „a na ziemi pokój ludziom dobrej woli“.*

Jest to życzenie, które zstąpiło z nieba i które wyśpiewali najpierw aniołowie u żłobka nieśmiertelnego Króla wieków, przybyłego dla pogodzenia ludzi z Bogiem, ludzi z ludźmi, składającego ze Siebie ofiarę za wszystkich, przypominające wszystkim powszechne Boskie ojcostwo i powszechne braterstwo ludzkie, przypominając im również ideę i praktykę miłości braterskiej, właściwą ocenę dóbr duchowych i dążenie przede wszystkim do nich, oraz oderwanie się od dóbr ziemskich.

Jakież życzenie bardziej odpowiada temu powszechnemu wołaniu: pokoju, pokoju? I dlatego też właśnie Nasze życzenia zwracają się nietylko do Was, ale i do całego świata.

Do całego świata, dlatego, że Jezus Chrystus przyszedł dla zbawienia całego świata, ale w sposób szczególny zwraca się ono do wszystkich umiłowanych synów wielkiej rodziny katolickiej, Kościoła, który Jezus założył: rozchodzi się tu o pokój przyniesiony przez Chrystusa, o pokój Chrystusowy; a nie jest się z Chrystusem, nie należy się do Chrystusa, jeśli się nie jest w Kościele Katolickim i z Kościołem Katolickim: *Ubi Ecclesia, ibi Christus* (Gdzie Kościół, tam Chrystus). Dlatego katolicy nietylko są wezwani do większego i doskonalszego uczestnictwa w pokoju Chrystusowym, ale jak zostali wezwani do utrwalania i rozszerzania królestwa Chrystusowego, tak też są wezwani do utrwalania Jego pokoju, a to zapomocą różnorodnych rodzajów apostołstwa, dobrego słowa, działalności dobroczynnej, modlitwy wreszcie, tak łatwej dla wszystkich, a tak potężnej, wszechmocnej nawet w obliczu Boga. Chwała i zadanie tego apostołstwa pokoju należy głównie do Nas i do tych wszystkich, którzy są wezwani do piastowania godności wysłanników Boga pokoju; jest to wspaniałe i niezmiernie rozległe pole działania także i dla wszystkich świeckich katolików, których nie przestajemy ciągle zapraszać do wzięcia udziału w apostołstwie hierarchji kościelnej.

I dziś szczególnie do katolików całego świata, zwłaszcza do tych, którzy pracują i modlą się w Akcji Katolickiej, zwracamy to gorące wezwanie i zaproszenie. Niachżeż złączą się wszyscy w całkowitej harmonji myśli i uczuć, pragnień i modlitw, czynów i słów, słów mówionych i słów pisanych, słów drukowanych, a wytworzy się napewno gorąca i dobroczynna atmosfera pokoju, która obejmie świat cały.

Trzeba jednak, by był to „pokój Chrystusowy“, a nie jakiś pacyfizm sentymentalny, niejasny i nieodróżniczkowany; prawdziwy bowiem pokój jest tym pokojem, który pochodzi od Boga i który posiada konieczne i nieodzowne oznaki prawdziwego pokoju.

Kościół, ta nieporównana Mistrzyni, przypomniała nam o Nim przed kilku dniami, każąc nam czytać podczas ofiary Mszy św. piękne i głębokie słowa Apostoła narodów (Phi. IV, 7): *Pax Dei quae exsuperat omnem sensum, custodiat corda vestra et intelligentias vestras in Christo Jesu Domino nostro.* (A pokój Boży, który przewyższa wszelki zmysł, niechaj strzeże serca wasze, myśli wasze w Chrystusie Jezusie).

Pokój Chrystusa, pokój prawdziwy, przewyższa wszelkie uczucia, jest też wielkim błędem mniemać, że pokój trwały mógłby zapanować między ludźmi i między narodami, póki ludzie przede wszystkim i ponad wszystko z największą chciwością starają się o dobra materialne, ziemskie, które są nieograniczone i nie mogą wystarczyć dla wszystkich, nawet jeśli nikt (rzecz trudna do sprawdzenia), nie żąda dla siebie więcej części, im zaś większa jest liczba tych, którzy w podziale tym uczestniczą, tem mniejszą jest częśćka każdego; dobra te zatem są nieuchronnie źródłem chciwości i zazdrości, a zarazem i źródłem wszelkich nieporozumień i zatargów. Przeciwnie dzieje się ze skarbami duchowymi — prawdą, dobrem, cnotą — które rozkwitają i mnożą się tembardziej ku korzyści i pożytkowi tak jednostek jak społeczeństw, im obficiej się ich udziela.

Innym błędem, przed którym słowa apostoła, przez Boga natchnione, chcą nas ostrzec, jest ów błąd, w który się wpada, gdy się sądzi, że może istnieć prawdziwy pokój zewnętrzny pomiędzy ludźmi i pomiędzy narodami, tam gdzie niema pokoju wewnętrznego, to znaczy tam, gdzie duch pokoju nie opanował umysłów i serc, to znaczy całych dusz; umysłów, by poznały i oceniły pobudki sprawiedliwości; serc, by ze sprawiedliwością, połączyła się miłość, i by przeważała nawet nad sprawiedliwością, jeśli bowiem pokój, według słów proroka, ma być dziełem i owocem sprawiedliwości (Izaj. XXXII, 17), jest on raczej dziełem miłości niż sprawiedliwości, jak naucza pięknie św. Tomasz (II, II, q. XXIX, 3, ad 3), co jest zresztą zgodne z naturą rzeczy.

Jest rzeczą niestety trudną, by zapanował pokój wewnętrzny umysłów i serc, gdy gwałtowne przyczyny konfliktów powstają i trwają pomiędzy obywatelami i klasami społecznymi z powodu niesprawiedliwego podziału korzyści i ciężarów, praw i zadań, kapitału, kierownictwa, pracy, i uczestnictwa w ich owocach, który jedynie wywołać może życzliwa współpraca wszystkich.

Jest jeszcze rzeczą trudniejszą, by nie powiedzieć niemożliwą, by pokój trwał pomiędzy narodami i państwami, gdy zamiast prawdziwego i czystego patriotyzmu panuje i krzewi się egoistyczny i twardy nacjonalizm, to znaczy nienawiść i zazdrość, zamiast pragnienia wzajemnego dobra, nieufność i podejrzliwość, zamiast ufności braterskiej, współzawodnictwo i walka, zamiast dobrego wzajemnego porozumienia się we współpracy, dążenia do przewagi, zamiast poszanowania i ochrony wszystkich praw, choćby były to prawa najsłabszych i najmniejszych.

Jest zresztą rzeczą absolutnie niemożliwą, by narody posiadały i cieszyły się owym spokojem w porządku i wolności, który stanowi istotę samego pokoju, tak długo, jak długo z wewnątrz i z zewnątrz mnożą się niebezpieczeństwa i groźby, którym nie zapobiegnie się odpowiednimi środkami. A bezwątpienia niebezpieczeństwa te i groźby są nierozłączne z wszelką propagandą antyspołeczną i antyreliгиозną, o której już była mowa, a nie da się jej usunąć i zwalczyć ją jedynie zapomocą środków materialnych.

Co się tyczy gróźb nowych wojen, chociaż narody odczuwają jeszcze głęboko i boleśnie przejścia ostatniej wojny, nie chcemy i nie możemy wierzyć, by istniało obecnie państwo cywilizowane,

które chciałyby stać się tak zabójczem, a któreby równocześnie prawie nieuniknienie dążyły do samobójstwa. Choćbyśmy o jego istnieniu tylko przypuszczali, musielibyśmy zwrócić się do Boga z modlitwą natchnioną króla-proroka, który znał dobrze wojnę i pokój: *Dissipantes, quae bella volunt* Ps. LXVIII, 31), Rozprosz narody, które chcą wojny), a również i z modlitwą Kościoła: *Dona nobis pacem*. (Użyjcie nam pokoju.)

Po życzeniach pokoju, pokoju prawdziwego, pokoju wewnętrznego, pokoju pewnego i poprawnego niech nastąpi kolenda. Ale musimy zaraz zaznaczyć, że jakkolwiek pragnęliśmy i spodziewaliśmy się ją dać w całości, to jednak z braku czasu tylko ją zapowiadamy Wam, Czcigodni Bracia i Umiłowani Synowie, i całemu światu katolickiemu: będzie gotowa w krótkim czasie i mieć będzie datę roku 1930. Mówimy o dacie, ponieważ będzie to encyklika wielkiej wagi, o której jeszcze nikt nie wie. Jak widzicie przed Wami się zwieramy—Wami, synami najbliższymi i najwięcej umiłowanymi, przed którymi, gdy się zetknęliśmy, nie mogliśmy trzymać dalej rzeczy w sekrecie.

Będzie to encyklika o sprawie bardzo ważnej i takiej, która dotyczy w najwyższym stopniu rodziny, państw, nawet ludzkości całej; o sprawie zawsze aktualnej, która przedstawia się dziś w sposób oplakany i absorbujący w najwyższej mierze; tak absorbujący, że osądziliśmy w sumieniu, iż interwencja Nasza jest nie tylko stosowna i konieczna, lecz i nagła. Encyklika zajmie się „małżeństwem chrześcijańskim w stosunku do warunków, potrzeb i obecnego bezładu w rodzinie i społeczeństwie“. Jest rzeczą widoczną, a stanie się jeszcze widoczniejszą po przeczytaniu, że akt o takiej doniosłości i o takim znaczeniu wymagał niezbędnie długiego rozmyślenia i długiego przygotowania i że już przedtem zajmował on Nasz umysł, na długo przedtem, nim małżeństwo królewskie uczyniło go i bardziej stosownym i bardziej niezbędnym w związku z ogólnym stanem rzeczy na świecie. „Bardziej stosownym“, mówimy, ponieważ na mocy nauki oraz praw Boskich i kościelnych, których pieczę, tłumaczenie i nauczanie zechciał Nam powierzyć Bóg błogosławiony w tajemnicy Swej Rady, jesteśmy dłużnikami wobec wszystkich bez względu na to, kim są, wobec biednych i bogatych, słabych i potężnych, małych i wielkich i ponieważ do tych nauk i do tych praw należy również to, czego Kościół naucza i co nakazuje w odniesieniu do małżeństwa, a w szczególności do małżeństw mieszanych. „Bardziej niezbędnym“, mówimy również, ze względu na ważne przeszkody, które występują w związku z temi małżeństwami.

Wyrażamy się w ten sposób, gdyż, co do tego ważnego wydarzenia (ważnego samego przez się i w możliwych konsekwencjach, prywatnych i publicznych), które oceniliśmy wobec Boga w całej jego ważności a równocześnie w odpowiedzialności, jaka wpływa stąd, dla Nas, nie mieliśmy i nie mogliśmy mieć innych trudności, niż te, które były nierozłączane z rzeczami i osobami, trudności, które całkowicie usprawiedliwiają stanowisko Kościoła katolickiego, zawsze przeciwne w zasadzie małżeństwom mieszanim, i jego nieprzejednanie co do warunków i rękojmi, przepisanych przez święte kanony, bez których, nawet w razie poważnych motywów, obraza Boga i niebezpieczeństwo dusz czynią niemożliwymi wszelkie pozwolenie i wszelkie

ustępstwo. O tych warunkach i rękojmiach traktowaliśmy nie z osobami politycznymi jakiegoś kraju i jakiegoś rządu, lecz z samymi kontrahentami królewskimi; zobowiązali się oni do nich formalnie i na piśmie, w którym były wymienione odpowiednie kanony i które było zredagowane w słowach, zdolnych natchnąć Nas pełnem i absolutnem zaufaniem (zaufaniem, należnem już, co jest oczywiste, charakterowi i ich dostojnych osób), że zrozumieli oni całkowicie i docenili całą ważność przyjmowanego zobowiązania i że z doskonałą lojalnością, która przystoi monarchom, wzięli na siebie również obowiązek dochowania wierności wobec nich.

Lecz oto dokoła tego wydarzenia historycznego, tych rękojmi wymaganych i udzielonych, powziętych zobowiązań i nawet dokoła ceremonii świętego obrządku osnuła się prawdziwa chmura fałszywych wiadomości, dotyczących zmyślonych układów i absurdalnych umów, komentarzy, z których jedne, pochodząc nietylko od osób prywatnych i nietylko ze środowisk prywatnych, były pomieszane i niepewne, a inne sprzeczne z prawdą faktów i ich treścią moralną oraz religijną, — i, bardziej niż czegokolwiek, uroczystych ceremonij wyznaniowych, przygotowanych troskliwie w ten sposób, by w szerokim ogóle publiczności wywołać wrażenie, że one odnawiały albo co najmniej uzupełniały ślub, który był już faktem dopełnionym i całkowitym; przez to Bóg był manifestacyjnie obrażony w Sakramencie, ustanowionym przez Niego i szczególnie zaszczyconym; przez to bardzo wielka liczba ludzi została oszukana i w sposób nieunikniony wprowadzona w błąd; przez to ujawniło się prawdziwe zgorzienie, jakie nie było mniej winne, by nie stać się zgorzieniem tych, których prostota i niewiedza upodobniają do dzieci, do tych maluczkich, których Jezus Chrystus wziął tak groźnie w obronę, właśnie przed zgorzieniem (Mat. 18,6). Jedynie i wyłącznie ze względu na cześć wobec Boga i na dobro dusz, zgodnie z obowiązkiem i odpowiedzialnością urzędu apostołskiego skorzystaliśmy z tego uroczystego zgromadzenia, by przedstawić w pełnem świetle prawdę rzeczy i faktów.

Drodzy i wierni synowie, jakich mamy w Bułgarji, cały naród bułgarski i jego monarchowie znają miłość, jaką niesiemy im w Jezusie Chrystusie; tę miłość, której daliśmy, zachowując prawo w mocy, uznane dowody, tę miłość, która skłoniła Nas do niesienia pomocy, w miarę Naszych środków, rodzinom, dokniętym klęskami, jakie nawiedziły ich kraj, tę miłość, która każe Nam i zawsze będzie Nam kazała modlić się do Wszechmocnego i Miłosiernego Boga na intencję ich prawdziwej pomyślności doczesnej i duchowej.

Macie, Czcigodni Bracia i Ukochani Synowie, Nasze życzenia i Naszą Kolendę; nic już nam nie pozostaje, jak udzielić Wam z całego serca Apostołskiego Błogosławieństwa: Błogosławieństwa wielkiego i bogatego, które wystarczy Wam wszystkim i każdemu tu swoją obecnością Nas otaczającemu, które wystarczy dla wszystkich, których macie w pamięci i sercu; Błogosławieństwa, które niech będzie zadatkiem szczęśliwych świąt, szczęśliwego Nowego Roku i wszelkiego dobra!

Eminentissimo Cardinale Eugenio Pacelli,
 Secretario di Stato
 Citta del Vaticano.

Ad pedes Suae Sanctitatis provolutus appropinquante novo anno devotissimo animo nomine Episcopi Auxiliaris, cleri et fidelium dioecesis necnon meo, omnia quae cor paternum Successoris Sancti Petri desiderat exopto Deumque precor gratias maximas pro verbis die vigesima quarta prolatis ago et benedictionem apostolicam humillime exoro.

† **HENRICUS PRZEŹDZIECKI.**
 episcopus Siedlcensis seu Podlachiensis.

SEGRETERIA DI STATO

DI SUA SANTITÀ

Nr. 97649

Da citarsi nella risposta.

Dal Vaticano, 6 gennaio 1931.

III. me ac Rev. me Domine,

Peraccepta sane habuit Augustus Pontifex ea faustitatis omnia ac vota, quae tu, sacratissimo Christi redeunte Natali et sub exordium novi anni, tuo tuorumque nomine, humaniter Eidem praeuisti. Ea siquidem vestrum, quo in Iesu Christi Vicarium flagratis, pietatis studium iterum testabantur.

De huiusmodi igitur caritatis officio magnam vobis habet gratiam ac reddit Beatissimus Pater, qui felicissima quaeque benevolentiae Suae testem, tibi, Episcopo Auxiliari tuo, cunctoque clero ac populo istius Dioecesis, Apostolicam Benedictionem peramanter impertit.

Ego vero de faustis omnibus mihi quoque delatis debitas gratias agens, eaque vicissim rependens, qua par est observantia, me libenter profiteor.

Amplitudini Tuae addictissimum

E. Card. Pacelli.

III. mo ac Rev. mo Domino

D. no Henrico Przeździecki

Episcopo Siedlcensi

Siedlce.

(Polonia).

Nr. 49.

Siedlce, dn. 2 stycznia 1931 r.

Henryk Przeździecki

Dr. Św. T.

z Bożego zmiłowania i łaski Stolicy Apostolskiej

BISKUP SIEDLECKI czyli PODLASKI.

DEKRET

Na większą chwałę Bogu.

Dla prawidłowego unormowania życia religijnego wiernych obrządku wschodnio-słowiańskiego, po pilnem rozpatrzeniu sprawy i wysłuchaniu zdania zainteresowanych osób, zgodnie z kanonem 1416 Kodeksu Prawa Kanonicznego, niniejszym dekretem Naszym, na mocy szczególnych władz, otrzymanych od Stolicy Apostolskiej, w myśl śś. Kanonów 216, 1409, 1414 § 2, 1415 § 5, erygujemy z dniem 28 stycznia 1931 roku parafję obrządku wschodnio-słowiańskiego przy kościele Świętego Jerzego Męczennika w Szóstce, zaliczając do tej parafji terytorjum dekanatu Międzyrzeckiego i Radzyńskiego, czyli wiernych obrządku wschodnio-słowiańskiego na obszarze tym znajdujących się, poddajemy jurysdykcji duchownej proboszcza parafji obrządku wschodnio-słowiańskiego w Szóstce.

Uposażenie beneficjalne proboszcza obrządku wschodnio-słowiańskiego w Szóstce będzie stanowiło: 1) dobra właściwe kościołowi obrządku wschodnio-słowiańskiego w Szóstce; 2) dobrowolne ofiary wiernych; 3) tak zwane jura stolae.

Z wyżej wymienionych źródeł, jak również z odpowiedniego domu mieszkalnego i budynków ekonomicznych proboszcz tej parafji będzie czerpał dla siebie i dla służby kościelnej odpowiednie utrzymanie.

Jednocześnie, zgodnie z przepisami państwowymi, ogłaszamy, że proboszcz obrządku wschodnio-słowiańskiego w Szóstce jest urzędnikiem stanu cywilnego dla wiernych obrządku tego od daty wyżej podanej, przyczem polecamy temuż księdzu proboszczowi, aby ściśle przestrzegał wszystkich przepisów, jakie zostały lub będą wydane w przyszłości odnośnie do akt stanu cywilnego.

Erygując w ten sposób parafję obrządku wschodnio-słowiańskiego w Szóstce, oddajemy ją w opiekę Najświętszego Serca Jezusowego i Marji Matki Bożej, a naszej Najłaskawszej Królowej i Pani, żywimy nadzieję, że przemożna ta opieka sprawi, iż wierni wzrastać będą w miłości Bożej, w żywej wierze i przywiązaniu do Stolicy Piotrowej, a przykładem życia swego pociągną i innych dotąd oddzielonych jeszcze współbraci do jedności świętej wiary w prawdziwej wiary wyznawaniu.

Niniejszy dekret, w czterech egzemplarzach sporządzony, pole-

camy wykonać ks. Zdzisławowi Rybakowi, administratorowi parafji Szóstka obrządku łacińskiego.

Dan w Siedlcach, dnia i roku jak wyżej.

† **HENRYK biskup.**

Kanclerz

Szambelan hon. J. Ś.,

Kanonik Kolegijaty Janowskiej

X. M. Stefanowski.

Nr. 118.

Siedlce, dn. 5 stycznia 1931 r.

Biskup Podlaski

DEKRET.

W myśl kanonów 1480—1494 erygujemy niniejszym Dekretem Naszym Instytut Akcji Katolickiej w Siedlcach jako kościelną osobę prawną, przewidzianą kan. 100 i artykułem XVI Konkordatu.

Zadaniem Diecezjalnego Instytutu Akcji Katolickiej jest kierowanie Akcją Katolicką w diecezji Podlaskiej zgodnie z artykułami Statutu Konstytucyjnego Akcji Katolickiej w Polsce. W swej wewnętrznej działalności Diecezjalny Instytut rządzić się będzie dołączonym do niniejszego Dekretu Regulaminem, przez Nas aprobowanym.

Dan w Siedlcach, dnia i roku jak wyżej.

† **HENRYK biskup**

Kanclerz

X. M. Stefanowski.

Regulamin Diecezjalnego Instytutu Akcji Katolickiej.

§ 1. Naczelne kierownictwo oraz nadzór nad Diecezjalnym Instytutem Akcji Katolickiej i nad całą Akcją Katolicką w diecezji wykonywa Biskup Ordynariusz.

§ 2. W myśl art. 13 Statutu Konstytucyjnego z ramienia Biskupa Ordynariusza czuwa diecezjalny Asystent Kościelny nad tem, aby działalność Diecezjalnego Instytutu Akcji Katolickiej i całej Akcji Katolickiej w diecezji była zgodna z zasadami Kościoła Katolickiego i z dyrektywami Biskupa Ordynariusza.

Diecezjalny Asystent Kościelny może brać udział we wszystkich zebraniach Diecezjalnego Instytutu i Rady Diecezjalnej Akcji Kato-

lickiej i ma prawo wglądu do całej działalności Akcji Katolickiej w diecezji.

Spory, wynikające z zawieszenia prezeń uchwał i zarządzeń władz diecezjalnych Akcji Katolickiej, rozstrzyga Biskup Ordynariusz.

§ 3. Diecezjalny Instytut Akcji Katolickiej jest instytucją kościelną o charakterze osoby prawnej, erygowaną przez Ordynariusza diecezji dekretem z dnia 5 stycznia 1931 r. w Nr. 118 w myśl kanonów 1489—1494 oraz artykułu XVI Konkordatu.

Działalność Instytutu Akcji Katolickiej obejmuje diecezję Podlaską, a siedzibą jego Poznań.

Rokiem sprawozdawczym i obrachunkowym jest rok kalendarzowy.

§ 4. Diecezjalny Instytut Akcji Katolickiej jest władzą kierowniczą i organizacyjną Akcji Katolickiej w diecezji i jako taka wydaje zarządzenia, obowiązujące całą Diecezjalną Akcją Katolicką.

§ 5. Poza zadaniami, oznaczonymi w art. 14 Statutu Konstytucyjnego, należy do kompetencji Diecezjalnego Instytutu Akcji Katolickiej:

a) starać się o to, aby postanowienia władz naczelných Akcji Katolickiej były wykonane w diecezji w sposób uzgodniony z jej Ordynariuszem;

b) ustalać jednolite zasady organizacji, postępowania i sposobów pracy w Parafjalnych Akcjach Katolickich;

c) uzgadniać prac organizacji, przyjętych do Akcji Katolickiej, i usuwać zatargi pomiędzy nimi i bronić ich samorządu w ramach ustaw przyjętych przez Episkopat i Biskupa Ordynariusza;

d) inicjować i przeprowadzać wspólne zewnętrzne czyny organizacji katolickich w diecezji, jak np. wspólne obchody, publiczne manifestacje katolickie, jednolita obrona moralności i t. d.

§ 6. W skład Diecezjalnego Instytutu Akcji Katolickiej wchodzi:

a) Prezes Diecezjalnego Instytutu Akcji Katolickiej i

b) Diecezjalny Sekretarz Akcji Katolickiej.

Obu mianuje Biskup Ordynariusz.

§ 7. Prezes Diecezjalnego Instytutu Akcji Katolickiej:

a) kieruje pracami Diecezjalnego Instytutu Akcji Katolickiej,

b) podpisuje ważniejsze zobowiązania, oświadczenia i listy Diecezjalnego Instytutu Sekcji Katolickiej,

c) jest kierownikiem i przedstawicielem Akcji Katolickiej w diecezji,

d) mianuje i odwołuje w porozumieniu z Diecezjalnym Sekretarzem personel biurowy Diecezjalnego Instytutu Akcji Katolickiej.

§ 8. Diecezjalny Sekretarz Akcji Katolickiej wykonywa zadania Diecezjalnego Instytutu Akcji Katolickiej w porozumieniu z prezesem, przyjmuje korespondencję i wszelkie posyłki pocztowe, zawiaduje majątkiem Diecezjalnego Instytutu Akcji Katolickiej i jest szefem biurowym całego personelu pomocniczego.

Bierze udział w posiedzeniach Rady Diecezjalnej Akcji Katolickiej z prawem głosu.

§ 9. Prezes i Diecezjalny Sekretarz pozostają w ustawicznej styczności z Biskupem Ordynariuszem, którego informują o postanowieniach Naczelnego Instytutu Akcji Katolickiej, o działalności

Akcji Katolickiej w diecezji i od którego odbierają dyrektywy i zgodę na swoje wnioski i projekty.

§ 10. Diecezjalny Instytut Akcji Katolickiej przedkłada z początkiem roku kalendarzowego Biskupowi Ordynariuszowi piśmienne sprawozdanie ze swych czynności, sprawozdanie finansowe za rok poprzedni i preliminarz na rok bieżący.

Odpis tych sprawozdań wysyła się równocześnie do Naczelnego Instytutu Akcji Katolickiej.

§ 11. Diecezjalny Instytut Akcji Katolickiej używa pieczęci z napisem „Diecezjalny Instytut Akcji Katolickiej w.....“.

Prawomocne zobowiązania i orzeczenia Diecezjalnego Instytutu Akcji Katolickiej noszą jego pieczęć oraz podpis Prezesa i Diecezjalnego Sekretarza.

§ 12. Diecezjalna Rada Akcji Katolickiej, złożona z członków przewidzianych w art. 15 Statutu Konstytucyjnego, jest organem doradczym i wnioskodawczym Diecezjalnego Instytutu Akcji Katolickiej.

§ 13. Mandaty członków Rady Diecezjalnej są osobiste i trwają trzy lata, licząc od 1 lutego 1931 roku.

Mandaty członków, wybieranych przez Diecezjalne Związki Stowarzyszeń Katolickich, wygasają przed upływem trzechlecia, jeżeli mandatarjusze przestają należeć do tychże Związków.

Zastępstwo jest niedopuszczalne.

§ 14. Posiedzeniom Diecezjalnej Rady Akcji Katolickiej, które odbywać się powinny przynajmniej raz na rok, przewodniczy Prezes Diecezjalny Instytutu Akcji Katolickiej.

Zwołuje je tenże Prezes w porozumieniu z Biskupem Ordynariuszem piśmienne lub ogłoszeniem w organie Akcji Katolickiej albo w piśmie diecezjalnym.

Uchwały zapadają zwykłą większością głosów bez względu na liczbę obecnych członków Rady.

Protokół spisuje się natychmiast, a po przyjęciu go przez Radę podpisuje go Prezes i Diecezjalny Sekretarz.

§ 15. Na zebraniu Diecezjalnej Rady Akcji Katolickiej, zwołanem pod koniec roku kalendarzowego, zawiadomi Prezes Radę o preliminarzu i o sprawozdaniach, o których mowa w § 10, i przedstawi swoje zamierzenia, dotyczące działalności i rozbudowy Akcji Katolickiej w następnym roku. Rada wypowie swoją opinię w tym względzie i sformułuje swoje wnioski, które się stają miarodajnymi dla Diecezjalnego Instytutu Akcji Katolickiej dopiero po zatwierdzeniu ich przez Biskupa Ordynariusza.

§ 16. Biskup Ordynariusz może rozwiązać Radę Diecezjalną Akcji Katolickiej przed upływem kadencji i zarządzić jej skompletowanie w oznaczonym terminie.

Niniejszy Regulamin Diecezjalnego Instytutu Akcji Katolickiej dla diecezji Siedleckiej czyli Podlaskiej zatwierdzamy.

Siedlce, dnia 5 stycznia 1931 roku.

(—) † **HENRYK** biskup

Kanclerz

(—) *X. M. Stefanowski.*

Regulamin parafjalnej Akcji Katolickiej.

§ 1. Asystentem Kościelnym Parafjalnej Akcji Katolickiej jest Proboszcz, a w wyjątkowych wypadkach inny kapłan przez Ordynariusza zamianowany.

Czuwa on nad tem, by działalność Akcji Katolickiej w parafji była zgodna z zasadami Kościoła i z zarządzeniami Diecezjalnego Instytutu Akcji Katolickiej. Może brać udział we wszystkich zebraniach parafjalnej Akcji Katolickiej i ma wgląd w całą jej pracę z prawem zawieszania uchwał i zarządzeń.

Spory, wynikające z zawieszenia uchwał i zarządzeń przez Asystenta Kościelnego, załatwia ostatecznie Diecezjalny Instytut Akcji Katolickiej.

§ 2. Zarząd parafjalny Akcji Katolickiej jest władzą kierowniczą i organizacyjną Akcji Katolickiej w parafji i jako taki:

- a) kieruje Akcją Katolicką w parafji,
- b) spełnia zadania przewidziane w art. 18 Statutu Konstytucyjnego,
- c) ustala budżet Parafjalnej Akcji Katolickiej,
- d) urządza i kieruje w obrębie parafji wspólnymi obchodami i manifestacjami katolickimi.

§ 3. W skład Parafjalnego Zarządu Akcji Katolickiej wchodzi:

- a) Prezes zamianowany według art. 17 Statutu Konstytucyjnego,
- b) Prezesi tych organizacyj katolickich męskich i żeńskich, które przyjęte zostały do Akcji Katolickiej w myśl art. 14a Statutu Konstytucyjnego,
- c) wyjątkowo i w ograniczonej liczbie może Zarząd Parafjalny Akcji Katolickiej, na wniosek Asystenta Kościelnego, przyjąć na członków Zarządu wybitnych katolików z parafji.

Zarząd wybiera ze swego grona Wiceprezesa i Sekretarza.

Członkowie Zarządu poza Prezesem pełnią swoje funkcje przez trzy lata, licząc od 1 lutego 1931 roku.

§ 4. Prezes Parafjalnego Zarządu Akcji Katolickiej:

- a) kieruje pracami Zarządu,
- b) jest wykonawcą zarządzeń Diecezjalnego Instytutu Akcji Katolickiej i uchwał Parafjalnego Zarządu Akcji Katolickiej,
- c) jest przedstawicielem Akcji Katolickiej w parafji,
- d) podpisuje zobowiązania, oświadczenia i listy Zarządu.

Prezesa zastępuje w razie potrzeby Wiceprezes.

§ 5. Sekretarz Parafjalnego Zarządu Akcji Katolickiej w zależności od Prezesa:

- a) przyjmuje korespondencje i przesyłki pocztowe,
- b) zawiaduje majątkiem Akcji Katolickiej,
- c) wykonywa zleczone mu przez Prezesa zadania.

§ 6. Prezes i Sekretarz powinni być w ustawicznej styczności z Parafjalnym Asystentem Kościelnym, informować go o wszystkim i odbierać od niego wskazówki i plany ogólnej i szczególnej akcji.

§ 7. Posiedzenia Zarządu zwołuje Prezes w porozumieniu z Parafjalnym Asystentem Kościelnym w miarę potrzeby, a przynajmniej

raz na miesiąc. Przewodniczy Prezes, a uchwały zapadają większością głosów obecnych.

§ 8. Z początkiem roku kalendarzowego przesyła Zarząd Diecezjalnemu Instytowi Akcji Katolickiej piśmienne sprawozdanie ze swych czynności i sprawozdanie finansowe za rok ubiegły oraz preliminarz na rok bieżący.

§ 9. Na większe występy i akcje publiczne o ogólnym charakterze i na sprawy dotyczące całej diecezji powinien Zarząd uzyskać uprzednią zgodę Diecezjalnego Instytutu Akcji Katolickiej.

§ 10. Parafjalny Zarząd Akcji Katolickiej wybiera komisję rewizyjną, złożoną z trzech członków, który kontroluje czynności finansowe i roczne sprawozdanie rachunkowe Sekretarza Parafjalnej Akcji Katolickiej.

§ 11. Parafjalny Zarząd Akcji katolickiej używa pieczęci z napisem „Akcja Katolicka w Parafji . . . . .”.

Prawomocne zobowiązania Parafjalnego Zarządu Akcji Katolickiej noszą pieczęć Zarządu i podpis Prezesa i Sekretarza.

§ 12. Nieporozumienia w łonie Parafjalnej Akcji Katolickiej załatwia Parafjalny Asystent Kościelny. Ważniejsze kwestje sporne, zwłaszcza gdy chodzi o zasadniczą interpretację stosunku organizacyj katolickich do Parafjalnej Akcji Katolickiej, rozstrzyga ostatecznie Diecezjalny Instytut Akcji Katolickiej.

§ 13. Zarząd parafjalny Akcji Katolickiej nie może się wtrącać do wewnętrznych spraw organizacji, przyjętych do Akcji Katolickiej. Powinien natomiast wszelkimi sposobami popierać ich rozwój i działalność w tym celu, aby ożywione duchem apostołskim chlubnie spełniały zleczone im przez Zarząd Parafjalny Akcji Katolickiej czyny z zakresu wspólnej Akcji Katolickiej.

§ 14. Biskup Ordynariusz może rozwiązać Parafjalny Zarząd Akcji Katolickiej przed upływem kadencji i zarządzić ponowne jego skompletowanie w oznaczonym terminie.

Niniejszy Regulamin Parafjalnej Akcji Katolickiej dla diecezji Siedleckiej czyli Podlaskiej zatwierdzamy.

Siedlce, dnia 5 stycznia 1931 roku.

(—) **HENRYK biskup**

Konclerz

(—) *X. M. Stefanowski.*

Statut Stowarzyszenia Mężów Katolickich.

1. Stowarzyszenie ma nazwę: „Stowarzyszenie Mężów Katolickich parafji . . . . .”.
2. Zadaniem jego jest:
  - a) religijne i moralne udoskonalanie swych członków, stosownie

do ich stanu, a w szczególności w odniesieniu do ich obowiązków rodzinnych;

b) obrona praw ludu katolickiego i rodziny katolickiej;

c) obrona swobody religijnej we wszystkich przejawach życia kościelnego.

d) szerzenie i stosowanie zasad chrześcijańskich w społeczeństwie, oraz popieranie inicjatyw i ruchów, zmierzających do spotęgowania życia katolickiego.

3. Do zadań powyższych Stowarzyszenie dąży przez:

a) udział w rekolekcjach, wspólnych nabożeństwach i obchodach religijnych;

b) pielęgnowanie w członkach głębokiego uczucia religijnego i głębszej znajomości prawd wiary, którzyby ich uzdolniła do wyższego wyznawania i obrony wiary;

c) budzenie pełnej świadomości misji, jaką mężczyzna spełnia, zwłaszcza w obrębie rodziny;

d) wprowadzenie członków w zrozumienie dzisiejszych zagadnień moralnych, społecznych i obywatelskich w świetle zasad katolickich, aby krajowi dać mężów, którzyby z pełnią wiary łączyli miłość ojczyzny i cnoty obywatelskie;

e) zakładanie urzędzeń, jak kasy pogrzebowe, oszczędności, gospody parafjalne, ogrody ludowe i t. p. na podstawie odrębnych statutów, zatwierdzonych we właściwej drodze;

f) współżycie towarzyskie członków na wspólnych wieczornicach, wycieczkach i t. p.

g) łączenie się z innymi katolickimi organizacjami w Parafjalnej Akcji Katolickiej.

4. Członkami mogą być mężczyźni o przekonaniach katolickich i życiu nieposzlakowanym (żonaci w każdym wieku, kawalerowie zaś po ukończeniu 24 roku życia).

5. Wszyscy członkowie otrzymują legitymacje, podpisane przez Przewodniczącego Stowarzyszenia.

6. Członkowie płacą roczną składkę, której wysokość uchwała Walne Zgromadzenie Stowarzyszenia, przyczem 60 do 120 gr. rocznie od osoby odsyła się do Zarządu Akcji Katolickiej.

7. Członków przyjmuje Zarząd Stowarzyszenia.

8. Członkowie za naganne postępowanie mogą być wykluczeni ze Stowarzyszenia na mocy uchwały Zarządu.

9. Członkowie mają na zebraniach i na Walnem Zgromadzeniu czynne i bierne prawo wyborcze. Wszystkie uchwały, za wyjątkiem wypadku, przewidzianego w artykule 18-tym, zapadają zwykłą większością głosów. W razie równości głosów decyduje głos Przewodniczącego.

10. Walne Zgromadzenie odbywa się w styczniu, celem przyjęcia sprawozdania za rok ubiegły i wyboru nowego Zarządu.

11. Urzędowanie Zarządu trwa 2 lata. Zarząd składa się z Przewodniczącego, jego zastępcy, sekretarza i skarbnika oraz pięciu do ośmiu radnych. Radni przewodniczą poszczególnym Sekcjom Stowarzyszenia, np. Sekcji religijnej, obyczajowej, oświatowej, dobroczynnej i t. d.

12. Posiedzenia Zarządu odbywają się raz na miesiąc, zawsze na tydzień przed zwyczajnem Zgromadzeniem Stowarzyszenia.

13. Przewodniczący lub jego zastępca zwołuje zarówno posiedzenie Zarządu, jako też Walne Zgromadzenie i przewodniczy im. On też reprezentuje Stowarzyszenie nazewnątrz. Dokumenty kasowe podpisuje wraz ze skarbnikiem, inne wraz z sekretarzem.

14. Z końcem każdego roku skarbnik składa Zarządowi sprawozdanie ze swej czynności i ze stanu finansowego Stowarzyszenia. To sprawozdanie, skontrolowane przez Komisję rewizyjną, składającą się z trzech osób, wybranych przez Walne Zgromadzenie na przeciąg dwóch lat, przedkłada w styczniu Walnemu Zgromadzeniu.

15. Zwyczajne Zgromadzenia Stowarzyszenia odbywają się raz na miesiąc w dzień zgóry ustalony i bywają zwoływane przez Przewodniczącego.

16. Delegatem kościelnym dla Stowarzyszenia jest Ks. Proboszcz lub ksiądz przez niego wyznaczony. W wyjątkowych wypadkach ustanawia delegata kościelnego sam Ordynariusz diecezji.

17. Spory w łonie Stowarzyszenia załatwia nieodwołalnie Rada Parafjalna Akcji Katolickiej.

18. Stowarzyszenie Mężów Katolickich może być rozwiązane tylko na mocy uchwały Walnego Zgromadzenia, jeżeli za rozwiązaniem oświadczy się dwie trzecie obecnych członków.

19. Majątek rozwiązanego Stowarzyszenia przechodzi na Parafjalną Akcję Katolicką.

Powyższy Statut Stowarzyszenia „Mężów Katolickich“ dla diecezji Siedleckiej czyli Podlaskiej zatwierdzamy.

Siedlce, dnia 30.XII 1930 roku.

(—) † **HENRYK biskup.**

Nr. 79161.

m. p.

za kanclerza (—) *Ks. J. Kocięcki.*

Statut Stowarzyszenia Kobiet Katolickich.

1. Stowarzyszenie ma nazwę: Stowarzyszenie Kobiet Katolickich parafji . . . . .

2. Zadaniem jego jest:

a) religijne i moralne udoskonalanie swych członkiń stosownie do ich stanu, a w szczególności w odniesieniu do ich obowiązków rodzinnych,

b) obrona praw ludu katolickiego i rodziny katolickiej;

c) obrona swobody religijnej we wszystkich przejawach życia kościelnego,

d) szerzenie i stosowanie zasad chrześcijańskich w społeczeństwie, oraz popieranie inicjatyw i ruchów, zamierzających do spotęgowania życia katolickiego.

3. Do zadań powyższych Stowarzyszenie dąży przez:
  - a) udział w rekolekcjach, wspólnych nabożeństwach i obchodach religijnych;
  - b) pielęgnowanie w członkiniach głębokiego uczucia religijnego i głębszej znajomości prawd wiary, któreby je uzdolniła do wyższego wyznawania i obrony wiary,
  - c) budzenia pełnej świadomości misji, jaką kobieta spełnia, zwłaszcza w obrębie rodziny,
  - d) wprowadzenie członkiń w zrozumienie dzisiejszych zagadnień moralnych, społecznych i obywatelskich w świetle zasad katolickich, aby krajowi dać kobiety, któreby z pełnią wiary łączyły miłość ojczyzny i cnoty obywatelskie,
  - e) zakładanie urzędów, jak kasy pogrzebowe, położowe, oszczędności, gospody parafjalne, ogrody ludowe i t. p. na podstawie odrębnych statutów, zatwierdzonych we właściwej drodze,
  - f) współzycie towarzyskie na wspólnych wieczornicach, wycieczkach i t. p.,
  - g) łączenie się z innymi katolickimi organizacjami w Parafjalnej Akcji Katolickiej.
4. Członkiniami mogą być kobiety o przekonaniach katolickich i życiu nieposzlakowanym (mężatki w każdym wieku, panny zaś po ukończeniu 24 roku życia).
5. Wszystkie członkinie otrzymują legitymacje, podpisane przez Przewodniczącą Stowarzyszenia.
6. Członkinie płacą roczną składkę, której wysokość uchwała Walne Zgromadzenie Stowarzyszenia, przyczem 60 do 120 gr. od osoby odsyła się do Zarządu Akcji Katolickiej.
7. Członkinie przyjmuje Zarząd Stowarzyszenia.
8. Członkinie za naganne postępowanie mogą być wykluczone ze Stowarzyszenia na mocy uchwały Zarządu.
9. Członkinie mają na zebraniach i na Walnem Zgromadzeniu czynne i bierne prawo wyborcze. Wszystkie uchwały, za wyjątkiem wypadku, przewidzianego w artykule 18-tym, zapadają zwykłą większością głosów. W razie równości głosów decyduje głos Przewodniczącej.
10. Walne Zgromadzenie odbywa się w styczniu celem przyjęcia sprawozdania za rok ubiegły i wyboru nowego Zarządu.
11. Urzędowanie Zarządu trwa 2 lata. Zarząd składa się z Przewodniczącej, jej zastępczyni, sekretarki i skarbniczki oraz pięciu do ośmiu radnych.
12. Radne przewodniczą poszczególnym Sekcjom Stowarzyszenia, np. sekcji religijnej, obyczajowej, oświatowej, dobroczynnej i t. d.
13. Posiedzenia Zarządu odbywają się raz na miesiąc, zawsze na tydzień przed zwyczajnem Zgromadzeniem Stowarzyszenia.
14. Przewodnicząca lub jej zastępczyni zwołuje zarówno posiedzenia Zarządu, jako też Walne Zebranie i przewodniczy im.
15. Ona też reprezentuje Stowarzyszenie nazewnątrz. Dokumenty kasowe podpisuje ze skarbniczką, inne wraz z sekretarką.
16. Z końcem każdego roku skarbniczka składa Zarządowi

sprawozdanie ze swej czynności i ze stanu finansowego Stowarzyszenia. To sprawozdanie, skontrolowane przez Komisję rewizyjną, składającą się z trzech osób, wybranych przez Walne Zgromadzenie na przeciąg dwóch lat, przekłada w styczniu Walnemu Zgromadzeniu.

17. Zwyczajne Zgromadzenia Stowarzyszenia odbywają się raz na miesiąc w dzień zgóry ustalony i bywają zwoływane przez Przewodniczącą.

18. Delegatem kościelnym dla Stowarzyszenia jest ks. Proboszcz lub ksiądz przez niego wyznaczony. W wyjątkowych wypadkach ustanawia delegata kościelnego sam Ordynariusz diecezji.

19. Spory w łonie Stowarzyszenia załatwia nieodwołalnie Rada Parafjalna Akcji Katolickiej.

20. Stowarzyszenie Kobiet Katolickich może być rozwiązane tylko na mocy uchwały Walnego Zgromadzenia, jeżeli za rozwiązaniem oświadczy się dwie trzecie obecnych członkiń.

21. Majątek rozwiązanego Stowarzyszenia przechodzi na Parafjalną Akcję Katolicką.

Powyższy Statut Stowarzyszenia „Kobiet Katolickich“ dla diecezji Siedleckiej czyli Podlaskiej zatwierdzamy.

Siedlce, dnia 30. XII. 1930 roku.

m. p.

(—) † **HENRYK biskup.**

Za kanclerza (—) *Ks. J. Kocięcki.*

№ 7961.

BISKUP PODLASKI

Siedlce, dn. 5 stycznia 1931 r.

Do pierwszego w diecezji Podlaskiej Kursu Akcji Katolickiej.

Akcja Katolicka czyli praca katolicka jest tak dawną, jak dawnym jest Kościół Chrystusowy. Akcja Katolicka nie jest wynalazkiem ostatnich lat, czemś nowem w Kościele katolickim. Akcja katolicka jest ruchem, jest połączeniem pacierza z życiem.

Akcją Katolicką jest sam Chrystus Pan.

Akcją Katolicką są ci, którzy za Chrystusem poszli i przejęli się Jego słowami: „Nie każdy, który mówi: Panie, Panie, wnijdzie do królestwa niebieskiego, ale który czyni wolę Ojca mego, który jest w niebiesiech, ten wnijdzie do królestwa niebieskiego“. (Mat. VII.21).

Przejęty tą nauką Chrystusową św. Jakób Apostoł uczy, że wiara bez uczynków martwą jest (II.17). Święty zaś Paweł, Apostoł narodów, schyla się do fundamentów wszelkich dobrych czynów, do ich

głównego motoru, chwytając ten motor sercem i na świat cały głosi: „Gdybym mówił językami ludzkimi i anielskimi, a miłością nie miał, stałem się jako miedź brząkająca, albo cymbał brzęący. A chociażbym miał prorocstwo, i wiedziałbym wszystkie tajemnice, i wszelką naukę; i miałbym wszystką wiarę, tak iżbym góry przenosił, a miłością nie miał, niczem nie jestem. I choćbym wszystkie majątności moje rozdał na żywność ubogich, i choćbym wydał ciało moje tak iżbym gorzał, a miłością nie miał, nic mi nie pomoże. Miłość cierpliwa jest, łaskawa jest: miłość nie zajrzy, złości nie wyszydza, nie nadyma się, nie jest czci pragnąca, nie szuka swego, nie wzrusza się ku gniewowi, nie myśli złego, nie raduje się z niesprawiedliwości, ale się weseli z prawdy: wszystko znosi, wszystkiemu wierzy, wszystkiego się nadziewa, wszystko wytrwa. Miłość nigdy nie ginie: choć prorocтва zniszczą, chociaż języki ustaną, chociaż umiejętność będzie zepsowana“ (I Kor. XIII, 1—8). Ten precudny hymn mógł wyśpiewać, treścią jego się w życiu kierować ten, który, pomimo że był żydem wynoszącym się nad inne narody, oddał się całkowicie Chrystusowi i przejął się Jego zakonem o miłości Boga nadewszystko, a bliźniego jako siebie samego, zakonem miłości nawet nieprzyjaciół i czynienia im dobrze.

Akcja Katolicka czyli praca katolicka doprowadziła do tego, że, jak czytamy w Dziejach Apostolskich, „mnóstwa wierzących było serce jedno i dusza jedna“ (IV, 32). Chrześcijanie ci nie tylko słuchali słowa, lecz „i mówili śmiało słowo Boże“ (Dz. Ap. IV, 31). Wspólnie z Apostołami i ich następcami pracowali nad szerzeniem się Królestwa Bożego. Modlili się i według słów modlitwy czynili.

Przeistaczają świat nie rewolucją pięści, lecz rewolucją ducha. Niema dla nich lepszych i gorszych narodów, któreby należało podbijać, niszczyć, „bo tenże Pan wszystkich, bogaty dla wszystkich, którzy go wzywają“ (Rzym. X. 12). Łączą wszystkie narody i wszelkie ich warstwy społeczne węzłem miłości. Miłością, jako najpotężniejszym taranem, biją w mur nienawiści, dzielący narody, klasy. Znoszą niewolnictwo, podkopując się pod fundament tej ohydy, gdy w niewolniku każą widzieć brata, jak to św. Paweł pisze do Filemona: aby go (t. j. niewolnika) przyjął wiecznym, już nie jako sługę, ale miasto sługi brata najmilszego“ (15—16). Spełniają jaknajlepiej swe obowiązki. Są surowi dla próżniaka, powtarzając za św. Pawłem: „jeśli ktoś nie chce robić, niech też nie je“ (2 Tess. III. IX), nie uznają, aby człowiek, chociaż najbogatszy, nie pracował. Całe ich życie świadczy, iż uważają, że wszelka własność, rozpoczynając nawet od własnych sił fizycznych i umysłowych, ma na sobie serwitut społeczny, serwitut radosny, bo z niego dobro i korzyść dla bliźniego, dla społeczeństwa.

Otoczają opieką dzieci, o których Chrystus mówił: „zaniechajcie dziecię, a nie zabraniajcie im przychodzić do mnie, albowiem takowych jest królestwo niebieskie“ (Mat. XIX, 14). Prowadzą dzieci do Chrystusa, karmią Jego nauką, karmią Ciałem Jego. Bronią dzieci przed zgorzeniem, zasłuchani ze świętym lękiem w słowa Zbawiciela: „Pożyteczniej mu (t. j. gorszycielowi) jest, gdyby młyński kamień zawieszono na szyi jego i wrzucono go w morze, niżby miał zgorzyć jednego z tych maluczkich“ (Łuk. XVII, 2). Matka, żona to już nie niewolnica, związek małżeński to już nie karykatura małżeń-

stwa, każdej chwili rozrywanego, to związek dozogony, nierozzerwalny: „Co tedy Bóg złączył, człowiek niechaj nie rozłącza“ (Mat. XIX, 6). Miłość Chrystusowa pali chrześcijan, pragnienie Chrystusowe o jednym pasterzu i jednej owczarni jest ich pragnieniem. Działają wśród swoich, działają wśród obcych, idą w kraje dalekie, nie szczędzą ofiar, byle tylko do niewodu Chrystusowego zagarnąć jaknajwięcej ryb—Chrystusowych, ludzi. Cierpią i nie zrażają się. Prześladowani—miłują. Zabijani—zwyciężają.

Nienawiść, krzywda, wyzysk, rozpusta, zgorwienie, fałsz powoli ustępują, świat przybiera inną postać. Coraz światlejszą, coraz promienniejszą, coraz potężniej śpiewają z Aniołami chwałę Bogu, pokój ludziom dobrej woli. Wszyscy w tej wielkiej, zbawczej pracy przyjmują udział. Stanowią judno wojsko Chrystusowe. W wojsku tem niema widzów, wszyscy czynni, wszyscy pracują, walczą. W dziele podboju świata dla Chrystusa wszyscy udział przyjmują. Jak z ruchów poznajemy żołnierza, tak z czynów poznawano chrześcijan. Paganie nie pytali: czyś ochrzczony? — lecz mówili: ten jest chrześcijaninem, bo żyje jak chrześcijanin. Ta mozolna praca, ten ruch ustawiczny ku odnowieniu wszystkiego w Chrystusie (Ef. I, 10) — to Akcja Katolicka, to czyny wojska Chrystusowego.

Wojsko Chrystusowe, złożone z mężów i niewiast, starców i młodzieńców, nawet dzieci, siadło na ręce rumaki dobrej woli, nie podzielone na pułki wrogie sobie politycznie i narodowo, i owszem, zjednoczone silnymi węzłami umiłowania wspólnej sprawy, uzbrojone strzałami słów radosnej nowiny i dobrych czynów, mieczami miłości, nie zabijającymi, lecz życie wracającymi, opancerzone wytrwałością, ulegające komendzie sztabu, na którego czele Piotr i jego następcy, biegło przez świat i dokąd przybyło, tam niosło nie zgliszczą, pustkę, mordy, lecz gasiło pożary nienawiści, kładło kres mordom, złości i krzywdy, zapładniało pola odłogiem leżące, zachwaszczone, owocami pokoju, wzajemnej pomocy, miłości, sprawiedliwości. Błogosławione wojsko! Karne, posłuszne, niezmordowane, lecz zarazem zostawiające każdemu żołnierzowi przeobszerne pole do indywidualnej pracy, niewyczerpanej inicjatywy. Błogosławione wojsko! Błogosławiony ruch! Błogosławiona akcja!

Świat się odrodził i miał przepiękne lata zaiste Królestwa Bożego na ziemi: pokoju, współpracy, zgody, sprawiedliwości, miłości.

Z tego krótkiego rzutu oka na działalność pierwszych chrześcijan jasnym, przejrzystym, niepotrzebującym komentarzy jest określenie Akcji Katolickiej, dane przez Piusa XI, mianowicie: „Akcja Katolicka jest udziałem świeckich w apostołstwie hierarchicznym Kościoła Katolickiego, dla obrony zasad religijnych i moralnych, oraz dla rozwoju zdrowej i pożytecznej akcji społecznej pod przewodnictwem hierarchji kościelnej, niezależnie i ponad wszystkie partje polityczne, celem odnowienia życia katolickiego w rodzinie i społeczeństwie“ (D. 30.VII. 1928).

W kolei wieków coraz więcej żołnierzy i nawet oficerów opuszcza szeregi czynnej armji Chrystusowej, staje się widzami, jeżeli nie wrogami wojska Chrystusowego.

Opuszczają szeregi, bo nie chcą działać, wystarcza im patrzeć, i sądzą, że są dobrymi katolikami. Przeżegnają się, pomodlą, pracę

zaś nad odnowieniem siebie i świata zostawiają duchowieństwu. Słabną, tracą w sobie życie Chrystusowe, mają już tylko imię katolika, lecz naprawdę są martwi w czynie Chrystusowym. Nieprzyjaciel z tego korzysta. Coraz silniejsze czyni spustoszenie w armji Chrystusowej.

Kościół nie ustaje w pracy. Powołuje ustawicznie swe syny i córki do czynu. Tworzy coraz nowe organizacje, zakłada bractwa, trzecie zakony.

Czasami w chwilach bardzo ciężkich nowy duch wstępuje w wyznawców Chrystusa, garną się do szeregów wojska Chrystusowego, działają, walczą, lecz gdy chmura grozy mija, pospolite ruszenie często wraca do domowych pieleszy, nie chce być wojskiem stałym, o sprawie ogólnej zapomina, jakgdyby to zapomnienie nie było krzywdą i dla nich samych.

Nieprzyjaciel nie śpi, działa. Wytoczył straszliwą broń materializmu: ojca używania zmysłowego, krzywdzenia wszystkich, kłania się przed złotem, zaparcia się Boga. Rozpalił nienawiści narodowe, klasowe.

Skutek: coraz bardziej prawodawstwo bez Boga, szkoła bez Boga, małżeństwo bez Boga, stosunek pracodawcy do pracobiorcy i odwrotnie bez Boga; nienawiść, walka, nędza, ruina gospodarcza i ekonomiczna, rodzina rozbita, bezwstyd wszechwładny, obrona nauki Chrystusowej zbrodnią antypaństwową nazwana. Świat zbliża się do katastrofy, której skutków wprost przewidzieć nie można.

Z tego straszliwego stanu rzeczy coraz bardziej ludzie zdają sobie sprawę, i nie tylko katolicy, lecz i poza Kościołem będący widzą jedyny ratunek w powrocie do wykonywania w życiu zasad nauki Chrystusowej: w życiu jednostek, rodzin, instytucyj, przedsiębiorstw, państw i w stosunkach międzynarodowych, Bogu dzięki, ruch w tym kierunku na całym świecie rozpoczął się, z dnia na dzień potężnieje, a na imię mu — Akcja Katolicka.

Drodzy w Chrystusie Uczestnicy obecnego Kursu, nie nakaz jakiś, lecz zdawanie sobie sprawy z obecnego stanu rzeczy, pragnienie zaradzenia złu, które u nas coraz bardziej panoszy się, pragnienie odnowienia wszystkiego w Chrystusie Was tutaj sprowadziło. Kurs obecny zrodził się w Waszym umyśle, w Waszym sercu, jest on owocem dobrej woli Waszej. Z upragnieniem tej chwili oczekiwałem, modliłem się o jej przyjście, w cierpliwości patrzyłem, jak dobrze ziarno dojrzewało w sercach Waszych. Niech Wam Bóg to wynagrodzi, niechaj to ziarno Wasze wyrośnie w wielkie drzewo, pokryte owocami odmienienia wszystkiego w Chrystusie, pokoju Chrystusowego w Królestwie Chrystusowym dla chwały Boga, dla dobra jednostek, rodzin, ojczyzny, ludzkości całej.

Kurs obecny podaje wiele wskazówek, związanych z zadaniami akcji katolickiej; ze swej strony zwracam uwagę na dwie rzeczy:

1-o wszystko należy budować na Chrystusie, wszystko podać Chrystusowi, Chrystusa zaś żadnej ludzkiej sprawie;

2-o akcja katolicka jest pracą pozytywną, przeto mowa o ujemnych stronach kończy się z chwilą, gdy zostały poznane, i natych-

miast należy przechodzić do czynu odradzającego na wzór lekarza, który po rozpoznaniu choroby nie rozprawia dalej o niej, lecz przystępuje natychmiast do jej leczenia.

Z całego serca błogosławię wszystkim biorącym udział w obecnym Kursie Akcji Katolickiej.

† HENRYK biskup.

Biskup Podlaski

Do Wielebnego Duchowieństwa

J. Em. Kardynał Prymas pod datą 6 grudnia 1930 roku pisze do mnie: „Pozwalam sobie zakomunikować, że jako członek, Komitetu Międzynarodowego ku uczczeniu 40-lecia Encykliki „*Rerum novarum*“, na naleganie tegoż Komitetu zleciłem Ks. Michałowiczowi, Sekretarzowi tutejszego Związku Katolickich Towarzystw Robotników Polskich, zorganizować pielgrzymki robotników polskich do Rzymu na międzynarodowy obchód, który odbędzie się w maju roku przyszłego. Zleciłem dalej Ks. Michałowiczowi, aby ze względu na bliski termin pielgrzymki, przystąpił natychmiast do jej organizowania a zarazem wszedł w porozumienie z wszystkimi organizacjami katolickich robotników w kraju dla stworzenia szerszego Komitetu Pielgrzymkowego“.

Całą duszą pragnąłbym, aby kilku robotników podlaskich, wzięło udział w tej pielgrzymce, aby własnymi oczyma ujrzeli robotników całego świata, zgrupowanych około Stolicy Apostolskiej w uczuciu wdzięczności za Encyklikę *Rerum novarum*, która bierze w opiekę pracujących, daje wskazówki, przestrzega. Gdyby głos Leona XIII był wysłuchany, wprowadzany w życie, nie byłoby tego straszliwego stanu gospodarczego i społecznego, jaki obecnie świat przeżywa. Lepiej późno niż nigdy. Obecnie nie tylko wierzący lecz i niewierzący widzą to jasno i mówią głośno, że jedynie rozwiązanie obecnych trudności i niekorzyści katastrofy, której gromu wprost przewidzieć nie można, to wprowadzenie w życie Encykliki *Rerum novarum*. Niech że i podlaski robotnik weźmie udział w tej wielkiej chwili w Rzymie, która może być zwrotnym punktem i w dziejach świata. Dlatego też proszę Wielebne Duchowieństwo, aby tę sprawę wzięło gorąco do serca. Wiem, że pojedyncze parafje a nawet pojedyncze dekanaty nie mogą się zdobyć, ze względu na obecny brak pieniędzy, na ofiarę wysłania jednego robotnika w tej pielgrzymce. Może przeto dwa lub więcej dekanatów połączą się, aby zdobyć grosz na wysłanie jednego robotnika z pielgrzymką do Rzymu. Dlatego też bardzo proszę, załóżcie w tym celu miejscowe Komitety. Niech Komitety te porozumiewają się z Ks. Sekretarzem Michałowiczem. O zabiegach w tym kierunku i o ich wyniku jaknajprędzej mnie powiadomcie. Ja ze swej strony według sił moich przyjdę z pomocą tam, gdzie będę widział, że należy dopomóc. Szczęśliwy byłbym, jeżeliby, jeden lub drugi Kapłan z diecezji Naszej wziął udział w tej pielgrzymce. Tę wielką sprawę, mówię wielką, bo odpowiednie warunki pracy i za-

robku robotnika to rzecz wielka, polecam sercu, gorliwości, przedsiębiorczości, gotowości na ofiarę Wielebnego Duchowieństwa. Przy Bożej pomocy wydam list pasterski w związku z 40-leciem Encykliki *Rerum novarum*.

Dan w Siedlcach, dnia 4 stycznia 1931 roku.

† HENRYK biskup.

Z KURJI DIECEZJALNEJ.

Examina anno 1931 praescripta.

I. Examen ad beneficia curata anno 1931 persolvendum.

Vi stat. 90 Nostrae Synodi Dioecesanæ in aedibus Curiae Dioecesanæ Podlachiensis in Siedlce, die 22 septembris 1931 an. hora 10 matutina, peragetur examen ad beneficia curata, in scriptis juxta stat. 90, 1-o necnon orale, juxta programma, prout sequitur:

E Theologia Morali

Cursus integer.

Juxta textum D. M. Prümmer, *Manuale Theologiae Moralis* (Friburgi Brig., 1923, ed. 2 et 3, tres tomi). Adhiberi possunt opera: A. Tanguerey, *Synopsis Theologiae Moralis et Pastoralis* (ed. ultima, tres tomi), aut Noldin, *Summa Theologiae Moralis* (integrum opus, vel alia, dummodo concinnata sint habita ratione *Codici Juris Canonici* necnon recentiorum S. Sedis decisionum.

E Theologia Pastoralis

Cursus integer.

Odpowiedzi podług dzieła ks. dr. K. Dębińskiego, *Podręcznik praktyczny Teologii Pasterskiej*, (Warszawa, 1915, 2 tomy) z uwzględnieniem całego tekstu statutów i instrukcyj Synodu Diecezjalnego Podlaskiego z r. 1923, oraz wyjaśnień i uzupełnień, pomieszczonych w rocznikach *Wiadomości Diec. Podlaskich* z r. 1924 i lat następnych, do chwili egzaminu wydanych.

E Scriptura Sacra

I. *Hermeneutyka Biblijna*. Neomatyka, czyli nauka o sensach w Piśmie św.; sens w Piśmie św.: dosłowny, wywnioskowany i przystosowany. Heurystyka: sprawdzian filozoficzny w odnajdywaniu sensu; sprawdziany wewnętrzne i zewnętrzne. Wykładnia protestancka, racjonalistyczna i żydowska. Proforystyka.

Odpowiedzi podług dz. ks. dr. A. Szlagowskiego, *Wstęp do Pisma św.* t. III, *Hermeneutyka*, (Warszawa).

II. *Wstęp do Dziejów Apostolskich i Listów św. Pawła*. Odpowiedzi według dz. ks. A. Szlagowskiego *Nowy Testament* (Kraków, 1923,

wyd. 3, str. 431—433; 560—567; 676—677; 709—710; 729—730; 749—750; 763—764; 777—779; 790—791; 798—801; 832—833; 836—839). Do czytania poleca się dzieła ks. Górkiego, *Listy św. Pawła* (Sandomierz); Fouarda *Św. Paweł* (Warszawa, 2 tomy, „Bibl. Dzieł Chrześcijańskich“).

III. *Komentarz na Psalmy*. Podług wydania ks. J. Kruszyńskiego, *Księga Psalmów Dawidowych* (Włocławek-Warszawa); poleca się tekst, wydany przez ks. Fr. A. Symona, *Psałterz Dawidowy* (Kraków, 1917).

E Theologia Dogmatica

I. *Tractatus de Deo Sanctificatore. De gratia*. Gratiae notio, divisio; errores circa gratiam. Gratiae actualis natura, necessitas, dispensatio, gratuitas; universitas quoad justos, peccatores, necessitas quoad parvulos.

De concordia gratiae cum libero arbitrio. Gratiae habitualis expositio. Dispositiones ad justificationem; natura justificationis; proprietates (incertitudo, amissibilitas, inaequalitas). Meriti definitio; species, conditiones; existentia ac objectum meriti.

II. *Tractatus de sacramentis in genere*. Sacramenti definitio, species, convenientia institutionis. Existentia sacramentorum (ante Christum). Sacramentorum Novae Legis existentia. Materia et forma (principia dogmatica). Sacramentorum effectus: gratia (quotuplex); gratia sacramentalis; character (existentia ejus, natura, dotes). Causa sacramentorum instituens et ministrans. Subjectum sacramentorum (principia dogmatica). Sacramentalia.

III. *Tractatus de sacramento Baptismi*. Baptismi notio, existentia, materia et forma. Validitas baptismi sive per immersionem, sive per infusionem, sive per aspersionem collati. Effectus Baptismi: gratia remissiva peccati et poenae peccato debitae; character. Minister Baptismi. Necessitas Baptismi aquae. Baptismus flaminis, sanguinis. Paedobaptismus validus et licitus est.

IV. *Tractatus de sacramento Confirmationis*. Confirmationis notio; existentia; materia et forma; effectus. Minister ordinarius et extraordinarius. Subjectum Confirmationis.

V. *Tractatus de SS. Eucharistia*. Nomina, figurae SS. Sacramenti. Mysterium praesentiae realis. Ejus veritas probatur. Modus praesentiae realis, quo Christus incipit esse sub speciebus (transsubstantiatio), quousque permanet. Cultus Eucharistiae debitus. Habitus inter mysterium hoc et rationem. Sacramentum Eucharistiae. Existentia hujus sacramenti; natura. Materia (valide conficitur Eucharistia sive in pane asymo, sive in fermentato). Forma. Epiclesis. Effectus, minister, necessitas. Communio sub utraque specie. Subjectum. Sacrificium Missae. Notio, existentia (Missa est verum Novae Legis sacrificium). Essentia hujus sacrificii Missae.

VI. *Tractatus de Deo Remuneratore*. (Eschatologia). Novissima: mors, judicium particulare. Infernus, existentia poenae inferni (aeternitas, natura, gradus poenarum). Purgatorium: existentia; natura poenarum purgatorii. Communio sanctorum. Coelum: gloria animae (visio beatifica, amor beatificus), gloria corporis. — Judicium universale: signa futuri iudicii, certitudo; circumstantiae. Dotes corporum gloriosorum atque damnatorum. Error millenariorum.

Responsiones praeparandae sunt juxta textum op. A. Tanquerey, *Synopsis Theologiae Dogmaticae* (Romae — Tornaci — Parisiis, 1922, t. III, ed. XIX); adhiberi etiam posunt opp. Pesch, Hurter et alia modo editiones sint novissimae.

Ex Jure Canonico.

De delictis et poenis. (Lib. V Codicis Juris Canonici).

I. *De delictis.* Natura delicti ejusque divisio. (Quid et quotuplex sit delictum ratione notitiae, competentiae et executionis?) Imputabilitas delicti; causae aggravantes et minuentes imputabilitatem. Effectus juridici delicti.

Cooperatores ad delictum. Conatus delicti (quid sit ejusque imputabilitas?).

II. *De poenis.* 1-o *In genere.* Jus coercivum Ecclesiae. Notio poenae ecclesiasticae. Species poenarum. Applicatio et interpretatio poenarum.

Superior potestatem coactivam habens — usus hujus potestatis.

Subjectum coactivae potestati obnoxium (quaenam in subjecto requirantur, ut sit obnoxium potestati — ex parte personae et ex parte delicti?).

Remissio poenarum (quid sit, quomodo fiat?)

2-o *De poenis in specie.* *Poenae medicinales seu censurae.* Notio censurae in genere atque notionis explicatio. Censurarum divisio (ratione speciei, causae efficientis, modi, potestatis absolvendi). Quando censurae multiplicentur? Quomodo censurae incurtae tollantur?

Species censurarum. *Excommunicatio* (notio, species, effectus excommunicationis).

Interdictum (notio, species, effectus interdicti tum localis, tum personalis).

Suspensio (notio, species, effectus suspensionis quoad varias ejusdem species).

Poenae vindicativae (notio earundem; principia circa eas generalia). *Poenae vindicativae communes* — recenseantur. Infamia (notio; divisio, infamia juris et facti atque effectus utriusque infamiae; cessatio infamiae tum juris, tum facti).

Poenae vindicativae clericorum (quaenam sint?) *Inhabilitas.* *Mulcta pecuniaria.* *Depositio.* *Degradatio.*

Remedia poenalia (notio earundem et species). Quomodo applicanda sint illa remedia, ut monitio (paterna et publica), correptio, praeceptum et vigilantia? *Poenitentiae canonicae.* Notio et qualitas earum).

De poenis in singula delicta. *Delicta circa fidem et unitatem Ecclesiae.* (Quaenam sint?) *Poenae in apostatas, haereticos et schismaticos.* *Poenae in suspectos de haeresi; in pertinaciter docentes propositiones damnatas; in eos, qui illegitime ineunt matrimonium mixtum.* *Delicta contra religionem* (quaenam sint talia delicta, quae poenis ecclesiasticis plectuntur?) *Poenae in sacrilegos* (reos sacrilegii realis, localis et personalis). *Poenae in blasphemos, periuros, super-*

stitorios ac simoniacos. *Delicta contra auctoritates, personas, res ecclesiasticas.* Poenae in hujusmodi delinquentes. *Delicta contra vitam, libertatem, proprietatem, bonam famam, bonos mores.* Poenae in abortum procurantes, suicidas, duellantes, homicidas. Poenae in delinquentes contra libertatem (cogentes ad statum clericalem vel religiosum, ad matrimonium). Poenae ob delicta commissa in proprietatem, bonam famam proximi, contra sextum Decalogi praeceptum. *Crimen falsi* (quid sit?); poenae in diversa falsi crimina. *Delicta in administratione vel susceptione ordinum aliorumque sacramentorum.* Poenae in hujusmodi delinquentes. *Delicta contra obligationes proprias status clericalis vel religiosi.* Poenae in delinquentes contra obligationes hujusmodi status communes. Poenae in non residentes, officia parochi, canonicorum negligentes. *Delicta in collatione, susceptione, dimissione dignitatum, officiorum beneficiorumque ecclesiasticorum.* *Abusus potestatis vel officii ecclesiastici* (quibus modis fieri possint? quibusnam poenis puniantur abusus occurrentes in curia ecclesiastica, necnon a superioribus religiosis commissi?).

Responsiones praeparandae juxta textum *Codicis Juris Canonici* (lib. V) atque necessario adhibeatur opus D. M. Prümmer, *Manuale Juris Ecclesiastici*, (Friburgi Brisg., ed noviss.) Utiliter consuli possunt opera: Chelodi, *Jus poenale...* Tridenti, 1925, cap. I—IV; (Ks. I. Grabowski, *Prawo kanoniczne*, Lwów, 1927, wyd. 2, str. 699—787).

Ex Historia Ecclesiastica.

Czasy nowsze — od rewolucji francuskiej do czasów obecnych. Kościół we Francji i we Włoszech. Dzieje Kościoła w innych krajach Europy. Dzieje Kościoła w Ameryce. Działalność Kościoła. (Papież XIX wieku. Sobór Watykański. Życie zakonne. Misje katolickie. Umiejętność kościelna. Karność kościelna. Służba Boża i życie religijne. Sztuka chrześcijańska). Herezje i błędy teologiczne. Kościoły wschodnie ze szególnem uwzględnieniem Cerkwi rosyjskiej. Walka schizmy rosyjskiej z unją na ziemiach polskich. Protestanci. Pontyfikaty Piusa IX, Leona XIII, Piusa X i Benedykta XV obszerniej. Papież Pius XI. Działalność Piusa XI w świetle encyklik aż do ostatnich czasów. Konkordat z Polską. Bulla rozgraniczająca diecezje w Polsce.

Odpowiedzi podług dzieła Biskupa Krynickiego, *Dzieje Kościoła Powszechnego*, opr. O. W. Szoldrski C. SS. R., wyd. 3, (Włocławek, 1925, od str. 540 do końca). Dzieła do odczytania: Bp. Pelczar, *Pius IX i jego wiek*; Ks. A. Szlagowski, *Leon XIII, życie i prace* (Warszawa, „Bibl. Dz. Chrześcijańskich“); ks. Momidłowski, *Pius X, życie i prace* (Przemyśl, 1908); ks. Oraczewski, *Benedykt XV* (Warszawa, 1917); ks. N. Cieszyński, *Roczniki Katolickie* od r. 1922; *Konkordat Polski ze Stolicą Apostolską*, Lwów, 1925 (wyd. „Bibl. Religijnej“); Encykliki Piusa XI w rocznikach *Wiadomości Diec. Podlaskich*.

E Liturgica.

Przepisy Rytuału. Ceremonje pogrzebowe. Administrowanie sakramentów św. Chrzest dorosłych. O wystawieniu Najśw. Sakramentu. Czterdziestogodzinne nabożeństwo. Administrowanie ostatniego namaszczenia. Ceremonje poświęceni osób, miejsc i rzeczy

(brevior formula poświęcenia dzwonów). Ceremonje okresowe (w całym roku kościelnym). Ceremonje okolicznościowe; prymicje i sekundycje kapłańskie; jubileusz małżeński; przyjęcie i wizytacja biskupa w parafji ; wystawienie relikwii i obnoszenie ich na procesji.

Odpowiedzi według dz. Bpa A. Nowowiejskiego, *Ceremonjał parafjalny* (Płock, t. 2 cały) wraz z dokładną znajomością właściwych przepisów *Synodu Diec. Podlaskiego* z r. 1933, zwłaszcza dodatku V: *Porządek nabożeństw w kościołach diecezji Podlaskiej*, jakoteż odnośnych uzupełnień i wyjaśnień w rocznikach *Wiadomości Diec. Podl.* od r. 1924.

Ad praedictum examen subeundum invitantur sacerdotes; 1-o Franciscus Chwedoruk, 2-o Wenceslaus Jankowski. 3-o Romanus Syczewski, 4-o Joannes Terlikowski, 5-o Miecislaus Grzymała, 6-o Marianus Świerczewski.

Insuper supplere tenentur examen sacerdotes; 1-o Antonius Łapaj e Scriptura Sacra et Theologia Morali; 2-o Josephus Grądzki — e Theologia Morali et Pastoralis.

II. Examen neopresbyterorum 1931 anno persolvendum.

Vi stat. 89 Synodi Dioecesanæ Podlachiensis ex anno 1923 in aedibus Curiae Dioecesanæ in Siedlce 23, 24 et 25 septembris 1931 an. hora 9 matutina persolvetur orale examen neopresbyterorum juxta programma, ut sequitur:

E Scriptura Sacra

1. *Tekst pierwotny Starego Testamentu*: teksty hebrajskie, ich dzieje oraz historyczne i dogmatyczne znaczenie; pięcioksiąg Mojżesza samarytański.

2. *Tekst pierwotny Nowego Testamentu*: dzieje oraz powaga tekstów Nowego Testamentu.

Odpowiedzi podług dzieł: ks. A. Szlagowskiego, *Wstęp ogólny do Pisma św.*, Warszawa, 1907, t. I, str. 165-232 lub ks. J. Kruszyńskiego, *Wstęp ogólny hist. kryt. do Pisma św.*, Włocławek, 1915, str. 188-239.

3. *Palestynologia* (geografja Palestyny) i Starożytności religijne Hebrajczyków.

Odpowiedzi podług dz. ks. Lipińskiego, *Archeologia Biblijna*, Warszawa, 1911, str. 13-114; 319-402. Do odczytania ks. W. Szczepański, *Cztery Ewangelje*, Kraków 1916, cz. I, str. 1-71.

4. *Ewangelja według św. Jana*—krótki wstęp, zagadnienie Janowe.

Odpowiedzi podług dz. ks. A. Szlagowskiego, *Nowy Testament*, Warszawa, 1913, 2 wyd., str. 342-347; ks. W. Szczepański, *Cztery Ewangelje*, cz. I, Kraków, 1916, str. 85-88. Do odczytania ks. J. Kruszyński, *Wstęp szczegółowy do Pisma św. N. T.*, Włocławek, 1916, str. 191-251; ks. J. Kaczmarczyk, *Ewangelje*, Kraków, 1915, str. 256-301; ks. C. Fouard, *Św. Jan Ewangelista i koniec czasów apostołskich*, tłum. polskie, Warszawa, 1910, str. 187-262.

5. *Krótki komentarz na pierwsze dwanaście rozdziałów Ewange-*

lji według św. Jana, podług dz. ks. w Szczepańskiego, *Nowy Testament. I. Cztery Ewangelje*, Kraków, 1917, cz. II, str. 465-546.

E Theologia Dogmatica

I. *Tractatus de traditione*. Traditionis definitio et species; existentia; organa traditionis; magisterium solemne et ordinarium; definitiones dogmaticae, symbola et professiones fidei; magisterium ordinarium: a) praedicatio episcoporum; b) praxis Ecclesiae; c) consensus Ss. Patrum; d) consensus theologorum; e) communis fidelium sensus.

II. *Tractatus de fide*. Notio et divisio fidei. Fidei objectum materiale et formale. Objectum fidei divinae materiale, veritates formaliter et virtualiter revelatae; revelationes privatae. Objectum materiale fidei divino-catholicae. Censurae theologicae. Productio actus fidei; ejusque proprietas et subjectum. Notio dogmatis; natura et incrementum dogmatum.

III. *Tractatus de Deo Uno*. Dei existentia: a) possibilitas naturalis cognitionis; b) demonstratio existentiae. Essentia Dei. Attribute Dei negativa et positiva. Operationes divinae. Scientia Dei. Voluntas Dei, Providentia Dei. Praedestinatio et reprobatio.

IV. *Tractatus de Ss-ma Trinitate*. Definitio hujus mysterii ejusque explicatio. Mysterii hujus in V. T. adumbratio, in N. T. revelatio. De divinis processionibus. Circuminsessio. Operatio ad extra. De divinis missionibus. De habitu hujus mysterii ad rationem. Nomina propria et appropriata personarum Ss-mae Trinitatis.

Responsiones praeparandae juxta textum op. A. Tanquerey, *Synopsis Theologiae Dogmaticae Fundamentaliss*, (tract. de traditione); *Synopsis Theologiae Dogmaticae Specialiss*, v. I (tract. de fide, de Deo Uno, de Ss-ma Trinitate); adhiberi, possunt opera aliorum auctorum, ut Hurter, Pesch etc., dummodo sint editiones recentissimae et materiae supra indicatae praeparandae aptae.

E Theologia Morali

I. *Tractatus de virtute justitiae et vitiis oppositis*. De jure ispo (notio et divisio juris; objectum juris seu domini). De subjectio juris seu domini (dominium conjugum, filiarumfamilias — juxta jus civile vigens; dominium clericorum saecularium). Modi acquirendi dominium: 1-o occupatio (in genere et in specie — animalium, thesauri; praeda capescenda in bello); 2-o inventio rei amissae; 3-o accessio; 4-o praescriptio.

II. *De virtute justitiae in se consideratae*. Notio virtutis justitiae, Partes justitiae (subjectivae seu species justitiae — integralas; potentiales).

III. *De laesione justitiae*. Injustitia in genere. Injusta ablatio rei alienae. Furtum in genere; furta minuta, furtuella domestica, furtum in rebus publicis; causae ablationem rei alienae excusantes: extrema necessitas, occulta compensatio. Injusta damnificatio in genere; in specie: 1-o cooperativa positiva et negativa. 2-o per facta in bonis corporis humani: — contra proprium corpus; — contra cor-

pus proximi (per occisionem, duellum, bellum, craniotomiam, procurationem abortus); 3-o injuria ex stupro et adulterio. Injusta damnificatio per verba; 1-o injuriae verborum in judicio (obligationes et peccata judicis, accusatoris et actoris, festium, advocati, accusati seu rei; 2-o injuriae verborum extra judicia (mendacium, restrictio mentalis et amphibologia, violatio secreti, laesio honoris, famae, iudicium temerarium).

IV. *De reparatione juris laesi seu de restitutione.* Obligatio restitutionis in genere. Radices restitutionis in genere. Radices restitutionis faciendae (1-o possessio rei alienae bona fide, mala fide, dubia fide; 2-o injusta damnificatio qua radix restitutionis faciendae). Modus et circumstantiae restitutionis (1-o cui, 2-o quando, 3-o ubi, 4-o quomodo restituendum sit). Causae a restitutione excusantes (causae eximentes atque excusantes ad tempus).

V. *De contractibus in genere* (notio et divisio contractuum; requisita ad contractum: 1-o res apta; 2-o personae aptae; 3-o forma externa contractuum; effectus seu obligatio contractuum).

VI. *De contractibus in specie:* 1-o contractus gratuiti (promissio gratuita; donatio; commodatum precarium, depositum, sequestrum, mandatum, negotiorum gestio; mutuum et usura; 2-o contractus onerosi commutativi (emptio et venditio; locatio et conductio); 3-o contractus aleatorii (assecuratones; sponsio, ludus, loteriae, speculationes bursae).

VII. *De virtute religionis.* Religionis natura; actus religionis: a) devotio; b) oratio (ejus notio, divisio, objectum, necessitas, efficacia, proprietatesque, in specie vero de horis canonicis; e) adoratio; d) votum (voti natura, divisio, subjectum et objectum, obligatio et cessatio 1-o ab intrinseco; 2-o per imitationem; 3-o per dispensationem; 4-o per commutationem; e) jusjurandum (notio et divisio; honestas et condiciones requisitae; obligatio; laesio seu periurium; f) adiuratio; g) observantia diei dominicae et festorum (natura et origo cultus praestandi diebus dominis et festivis; utilitas sanctificationis diei dominicae et festorum; praeceptum audiendi Missam; cessatio ab operibus servilibus).

VIII. *Vitia opposita virtuti religionis:* 1-o superstitio (in genere); 2-o idololatria; 3-o divinatio; 4-o vana observantia; 5-o magia et maleficium; 6-o magnetismus, hypnotismus et spiritismus; 7-o tentatio Dei; 8) blasphemia; 9) sacrilegium (in genere; sacrilegium personale, locale et reale); 10) simonia (natura, divisio, malitia simoniae; simonia juris divini et ecclesiastici; poenae simoniacorum).

IX. *De virtutibus pietetis, observantiae, obedientiae* in genere et in specie. De obligationibus filiorum erga parentes, parentum erga filios, conjugum, dominorum et famulorum, magistrorum et discipulorum, principum et subditorum.

X. *De virtutibus gratitudinis, vindicationis, affabilitatis, leberalitati;* de epikeia seu de aequitate.

XI. *De virtute fortitudinis.* Notio et actus fortitudinis. Partes fortitudinis (magnanimitas, magnificentia, patientia, perseverantia). Vitia opposita fortitudini.

XII. *De virtute temperantiae* (notio temperantiae ejusque partes in genere). *De virtute abstinentiae et de jejunio*. Vitium oppositum virtuti abstinentiae (gula). Sobrietas et ebrietas. Castitas et virginitas. Luxuria. Continentia, mansuetudo, clementia, modestia (humilitas, studiositas, modestia in rebus exterioribus).

Responsiones omnino praeparandae sunt juxta op. op. D. Prümmer, *Manuale Theologiae Moralis*, Friburgi Brisgoviae, 1923, 2 et 3 ed., t. II (integer); repetitionis causa consulitur ejusdem auctoris *Vademecum Theologiae Moralis*, Friburgi Brisg., 1921, pp. 132—297. — Materia examinis praeparari potest juxta opera aliorum auctorum, ut Noldin, Tanqueray etc., dummodo sint editiones recentissimae atque ad singula puncta programmatis responsum suppeditent.

E Theologia Pastoralis.

I. *Pasterz — szafarz Sakramentów św.* Przygotowanie i usposobienie szafarza Sakramentów św. (Can. 731 § 1; 733, 736). Szafowanie Sakramentów św. heretykom i schyzmatykom (can. 734—735).

II *Chrzest św.* Szafarz. Prawa proboszcza (can. 738—743). Pouczenie wiernych o sposobie szafowania Chrztu św. (can. 743). Chrzcielnica (can. 744). Woda do Chrztu (can. 757); miejsce Chrztu (can. 773, 775). Chrzest w domu (can. 776; Wiad. Diec. Podl., 1921, str. 27). Czas Chrztu (can. 770—773). Przedmiot (can. 745); wypadki nadzwyczajne (can. 746—748, 754); podrzutki (can. 749); dzieci niewiernych, akatolików (can. 750—751). Rodzice chrzestni (can. 762—769). Nadawanie imienia (can. 761). Chrzest dorosłych (can. 752). Żydów. *Benedictio mulieris post partum*. Akta st. cyw. o urodzeniach. Uprawnienie dzieci naturalnych podług prawa cywilnego.

III. *Bierzmowanie* (can. 780—800). Obowiązki proboszcza co do przygotowania i pouczenia wiernych o Bierzmowaniu. Przepisy diecezjalne (Wiad. Diec. Podl., 1919 r., str. 133—137; 1920 r., str. 97—90; 1921, str. 20—22).

IV. *Najśw. Sakrament*. Przechowywanie (Tabernaculum; kluzyk; puszka. Can. 1265—1271). Odnowianie św. postaci (Can. 1271; Wiad. Diec. Podl., 1919, str. 130; 1921, str. 103). Wystawienie Najśw. Sakramentu (can. 1274 i przepisy liturgiczne). Czterdziestogodzinne Nabożeństwo (can. 1275; Wiad. Diec. Podl. 1919 r., r., str. 17—18; 20—21; 74; 1920 r., str. 46, 226—227). Komunja Wielkanocna (can. 759—862; Wiad. Diec. Podl., 1920 r., str. 46; 1921 r., str. 15). Częsta komunja (can. 863). Udzielanie komunji św. (Szafarz can. 845—852; przyjmujący, (can. 853, 825—858; czas i miejsce, can. 867—869). Przepisy liturgiczne. Komunja dzieci (can. 854; Wiad. Diec. Podl., 1920, str. 82—87). Komunja chorych. Wiatyk św. (can. 864—866). Obowiązki duszpasterza o pouczeniu wiernych co do Wiatyku św.

V. *Msza św.* (przygotowanie kapłanów can. 870—808, 810, 811—813). Msza św. za parafjan (can. 309, 306, 466, 475). Msza św. w festa suppressa. (Wiad. Diec. Podl., 1919, str. 106—107, 229; 1920 r., str. 51, 174). Msza w obcym kościele (can. 804). Stypendja mszalne (can. 824—844). Liber stipendiorum (can. 843—844; Wiad. Diec. Podl., 1919 r., str. 13—14; 106—107; 160; 229; 1920 r., str. 51). Binacja (can. 806 § 2; Wiad. Diec. Podl., 1919, z. I, str. 19—20; 107; 229, 1920 r., str. 47, 174; 1921 t., str. 15).

VI. *Pokuta*. Przymioty spowiednika. Miejsce do słuchania spowiedzi (can. 908—910; Wiad. Diec. Podlaskie 1919 r., str. 188—198). Jurydykcja (can. 872—874). Rezerwaty (can. 893—900). Dekret o jurydykcji w diec. Podlaskiej (Wiad. Diec. Podl., 1924, str. 63 — 67). Obowiązki proboszcza co do spowiedzi. Zachowanie kapłana przed i podczas spowiedzi. Spowiednik — sędzią, nauczycielem, lekarzem, ojcem. Zadawanie pokuty na spowiedzi. Pierwsza spowiedź dzieci (przygotowanie i urządzenie; Wiad. Diec. Podl., 1920, str. 47; 1921, str. 15). Spowiedź penitentów ze względu na wiek, płeć, stan, zajęcie, usposobienie i t. p. Spowiedź chorych i umierających. Piecza o nich proboszcza.

Odpowiedzi należy przygotować podług dz. ks. dr. K. Dębińskiego, *Podręcznik Praktyczny Teologii Pastorskiej*, Warszawa. 1914, t. II, str. 1—234, z obowiązkowym uwzględnieniem przytoczonych w programie Kanonów Kodeksu Prawa Kanonicznego oraz statutów z aneksami Synodu Diecezjalnego (str. 137—188) aneksy n. XXX—XXXVI.

Ex Jure Canonico.

I. *De ordine*. De ministro s. ordinationis (can. 951—1011). De subiecto s. ordinationis. De requisitis in subiecto s. ordinationis. De irregularitatibus aliisque impedimentis. De iis, quae s. ordinationi praere debent. De ritibus et caeremoniis s. ordinationis. De tempore et loco sacrae ordinationis. De adnotatione peractae ordinationis.

II. *De matrimonio*. Praeviae nationes (c. 1012—1143). Examen sponsorum, banna. De impedimentis in genere: impedimentibus dirimentibus. De consensu matrimoniali. De forma celebrationis. De matrimonio conscientiae. De tempore et loco celebrationis. De matrimonii effectibus. De dissolutione vinculi. De separatione. De convalidatione et sanatione in radice. De secundis nuptiis.

III. *De sacramentalibus* (c. 1144 — 1153).

IV. *De locis sacris* (1154 — 1242); ecclesiis, oratoriis, altaribus. De sepultura ecclesiastica, coemeteriis, funeribus.

V. *De magisterio ecclesiastico* (c. 1322 — 1408). De Verbi Dei praedicatione — catechesi; ss. contionibus; ss. missionibus. De seminariis, scholis. De censura et prohibitione librorum. De fidei professione.

Responsiones praeparandae juxta textum Codicis Juris Canonici necnon op. D. M. Prümmer, *Manuale Juris Ecclesiastici*; 2 ed., Friburgi Brisg., Herder, 1920, p. 382—438; 456—478 et necessario exacta ratio reddenda est de textu Synodi Diecesanae Podlachien. ex an. 1923, stat. 192—239; 249—265; necnon annexa n. XXXV—XLVII.

Utiliter legi potest op. ks. dr. I. Grabowski, *Prawo Kanoniczne według nowego Kodeksu*, Lwów, 1927, 2 wyd., str. 365—492; 507—530; ks. dr. T. Gromnicki, *Nowy Kodeks Prawa Kanonicznego o Matżeństwie* („Polonia Sacra“, Kraków, 1918, n. 2, str. 1—95); ks. J. Pycia, *Prawo kanoniczne małżeńskie*, Kraków, 1920, 3 wyd.

Ex Historia Ecclesiastica.

Wiek średnie. Okres I. Nawrócenie Sasów, ludów Skandynawskich, Słowian, Madziarów, Polaków. — Założenie państwa kościel-

nego. Stolica Apostolska a cesarstwo zachodnie, Karolingowie. Papięze X i XI w. — Obrazobórcy. VII Sobór powszechny. Focjusz. VIII Sobór powszechny. Schyzma wschodnia. — Sekty: paulicjanie, bogomiłowie, adopcjanie, predestynacjanizm. Spory, dotyczące Eucharystji. — Organizacje kościelne. Służba Boża, karność, obyczaje, życie zakonne, nauka kościelna i wykształcenie kleru w I okresie.

Okres II. Zatargi o inwestyturę; IX Sobór powszechny. Odszczepieństwo Anakleta; X Sobór powszechny. Barbarossa; XI Sobór powszechny. Innocenty III; XII Sobór powszechny. Sprawy religijne w Anglii. XIII Sobór powszechny. Papięze końca XIII w.; XIV Sobór powszechny.

Dzieje Kościoła w Polsce w XI — XIII w. Misje nad Bałtykiem, w Azji, w Afryce w II okresie. Wojny krzyżowe. — Katarowie i albigeni. Waldensi. Inne sekty tego okresu. Inkwizycja. Hierarchja. Życie zakonne. Życie religijno-obyczajowe i sztuka chrześcijańska. Uniwersytety. Scholastyki i mistyki.

Okres III. Bonifacy VIII. XV Sobór powszechny. Papięze Awiniońscy. Synody w Pizie, Konstancji, Bazylei, Farrarze, Florencji. V Sobór Lateraneński. — Dzieje Kościoła w Polsce w w. XIV—XVI. — Wiklefici—Husyci. Hierarchja kościelna. Życie zakonne. Zniesienie Templarjuszów. Życie religijno-obyczajowe, sztuka i umiejętność kościelna. Scholastyka, mistyka, humanizm. Humanizm w Polsce.

Odpowiedzi podług dz. Bp. W. Krynickiego, *Dzieje Kościoła Powszechnego*, Włocławek, 1925 r., 3 wyd., str. 151—364. — Do czytania ks. W. M. Szcześniak, *Dzieje Kościoła katol.*, Warszawa, 1909; Hergenröther, *Historja Powszech. Kościoła katol.*, tł. polsk., Warszawa, 1901—1903, t. IV, od str. 27, t. V do X włącznie; ks. K. Kantak, *Dzieje Kościoła Polskiego*. Gdańsk — Poznań, 1912, 1914, 2 tomy; ks. Szcześniak, *Obrządek Słowiański w Polsce Pierwotnej*, Warszawa, 1904.

Ex Homiletica.

I. *Wymowa kościelna.* (Istota i zadanie; podział wymowy w ogólności). Istota, zadanie i urząd kaznodziei. Znajomość zasad kaznodziejstwa.

II. *Kaznodzieja* (przymioty kaznodziei; przygotowanie dalsze, bliższe).

III. *Kazanie* (przedmiot; rozwinięcie przedmiotu: 1-o celem pouczenia i przekonania umysłu — dowody; 2-o celem obudzenia uczuć; 3-o celem poruszenia woli; uporządkowanie i wypowiedzenie materiału kaznodziejskiego).

IV. *Rodzaje nauczania kościelnego* ze względu na przedmiot (kazanie dogmatyczne, moralne, liturgiczne, panegiryczne, okolicznościowe); ze względu na formę (kazanie właściwe, homilja, nauka katechizmowa, konferencja).

Odpowiedzi podług dz. Bp. W. Krynickiego, *Wymowa Święta, czyli podręcznik do teorii kaznodziejstwa*, Warszawa, 1906, str. 7—127 (lub odnośne stronicie 2 wydania).

E Rubricistica et Liturgica.

I. *Rubryki Mszału:* Przygotowanie kapłana do Mszy św. Czas i miejsce odprawiania Mszy św. Rodzaje Mszy św. (wotywy prywatne

i uroczyste; Msze żałobne; Msze czytane i śpiewane; Msza św. względnie do ołtarza). Części Mszy św. Błędy, popełniane przy odprawianiu Mszy św.

Czynności celebransa (zasady ogólne; ceremonie Mszy św. przy różnych rodzajach Mszy św.) Przepisy liturgiczne o wystawieniu, chowaniu i błogosławieństwie Najśw. Sakramentem.

II. Wykład liturgiczny Mszy św.

Odpowiedzi podług dz. Bpa A. J. Nowowiejskiego, *Ceremoniał parafjalny*, Płock, 1916, wyd. 5—6, t. I, str. 169—326; ks. A. Nojszewski, *Liturgia Rzymska*, Warszawa 1914, 2 wyd., przyczem należy koniecznie uwzględnić synodalny *Porządek nabożeństw w kościołach diecezji Podlaskiej*, str. 371—376; 407—478.

Insuper omnes RRDD. Neopresbyteri ad examen secum adferre tenentur, secus ad examen orale non admittantur, duas conciones a se exaratas et distincte ac clare conscriptas, alteram cum themate: „O chrześcijańskim wychowaniu młodzieży“ na tle encykliki Piusa XI (Wiad. Diec. Podl., r. 1930, str. 62—90; pomoc. art. ks. Kosińskiego w Przeglądzie Homiletycznym, r. 1930, t. VIII, str. 216—223); alteram vero cum themate: „Homilja analityczna na I Niedzielę Adwentu“.

Ad praedictum examen invitantur juxta programma supra indicatum:

Ad examen neopresbyterorum anno 1931 invitandi sunt sequentes sacerdotes:

Ad diem 23 septembris 1931 an.:

1. Antonius Grodzki — suppleat examen III e Theologia Morali et Dogmatica juxta programma 1930 anni.
2. Wenceslaus Lechowicz — suppleat examen III e Theologia Morali et Jure Canonico juxta programma 1930 anni.
3. Miro Wróblewski — suppl. exam. III e Theologia Morali et Jure Canonico juxta progr. an. 1930.
4. Antonius Wielgosz — suppl. exam. III e Theologia Dogmatica et Morali juxta progr. 1930 an.
5. Wenceslaus Leszkiewicz — suppl. exam. III juxta programma 1929 an.
6. Stanislaus Kępiński — examen III juxta programma 1931 an.
7. Eduardus Jakubczak — examen II juxta progr. 1929 an.
8. Valentinus Jankowski — examen III juxta progr. 190 an.
9. Felix Augustyniak — examen III juxta progr. 1930 an.
10. Stanislaus Szczepański — examen III juxta progr. 1929 an.
11. Joannes Konopiaty — examen II juxta progr. 1929 an.
12. Ceslaus Rubaszek — examen III juxta progr. ex anno 1930 et suppleat e Theologia Dogmatica et Morali juxta progr. 1929 an.
13. Josephus Wiackiewicz — examen III juxta progr. 1930 an. et suppleat e Theologia Morali et Dogmatica juxta progr. 1929 an.
14. Wenceslaus Celiński — examen I juxta progr. 1931 an.
15. Nicolaus Kijewski — examen I juxta progr. 1931 an.

16. Joannes Lesisz — examen I juxta progr. 1931 an.
17. Antonius Wysokiński — examen II juxta progr. 1931 an. et suppleat ex Theologia Dogmatica et Morali juxta progr. 1930 an.
18. Petrus Denejko — examen III juxta progr. 1931 an. atque suppleat e Theologia Dogmatica et Homiletica theoretica juxta pr. 1930 an.
19. Joannes Jakubik — examen III juxta progr. 1931 an.
20. Joannes Jędrych — examen III juxta progr. 1931 an. et suppleat e Theologia Dogmatica juxta progr. 1930 an.
21. Thaddaeus Filaber — examen II juxta progr. 1930 an.
22. Franciscus Próchniewicz — examen II juxta progr. 1930 an.
23. Petrus Stachowski — examen II juxta progr. 1930 an.
24. Felix Wajszczuk — examen III juxta progr. 1931 an.
25. Joannes Zubka — examen III juxta progr. 1931 an.
26. Ceslaus Wrzosek — examen III juxta progr. 1931 an.

Ad diem 24 Septembris 1931 an.

27. Eduardus Bieliński — examen II juxta progr. 1931 an.
28. Joannes Czajka — examen II juxta progr. 1931 an. et suppleat e Theologia Dogmatica juxta progr. 1930 an.
29. Franciscus Grochowski — examen I juxta progr. 1931 an.
30. Franciscus Jurczyk — examen II juxta progr. 1931 an.
31. Josephus Krupiński — examen II juxta progr. 1931 an. et suppleat ex Homiletica theoretica juxta progr. 1930 an.
32. Antonius Lipiński — examen I juxta progr. 1931 an.
33. Marianus Nurzyński — examen II juxta programma 1931 anni et suppleat ex Homiletica theoretica juxta progr. 1930 an.

Reliqui omnes sacerdotes — examen I juxta programma an 1931:

34. Romanus Ryczkowski, 35. Joannes Socha, 36. Stanislaus Szlezzynger, 37. Josephus Walkiewicz, 38. Boleslaus Kowalczyk, 39. Stephanus Szczotkarz, 40. Bronislaus Barański, 41. Josephus Chmielewski, 42. Stanislaus Cybula, 43. Joannes Dziedzic, 44. Stephanus Gruszecki, 45. Marianus Jabłoński, 46. Boleslaus Jasiński, 47. Stanislaus Jurczak, 48. Joannes Kacprzak.

Ad diem 25 Septembris 1931 an.:

49. Bronislaus Gromek, 50. Adolphus Kodym, 51. Constantinus Kozyra, 52. Casimirus Krutkowski, 53. Eduardus Kurdziałek, 54. Joannes Kurowski, 55. Witoldus Makarewicz, 56. Henricus Markowski, 57. Josephus Moniuszko, 58. Antonius Paduch, 59. Bronislaus Pastewski, 60. Franciscus Polewko, 61. Alexander Prus, 62. Sdislaus Rybak, 63. Stephanus Śluzek, 64. Ceslaus Świderski, 65. Stanislaus Wałachowski, 66. Thaddaeus Wądołowski, 67. Franciscus Zapadka, 68. Ceslaus Zgorzałek, 69. Paulus Zubko, 70. Alexander Gruza, 71. Miecislaus Heliodorus Klimczyk.

E speciali mandato Excellentissimi Domini Episcopi Ordinarii Curia in memoriam VV. Sacerdotum tum ad examen ad beneficia curata tumque ad examina neopresbyterorum invitorum revocat praescripta juris (stat. 89-98 Synodi nostrae dioecesanae) necnon sanctionem poenalem can. 2376.

Hinc: 1-o omnes citati termino supra assignato comparere debent ad examen praeparati; nullae in futuro excusationes nullaeque induciae aut dilationes concedentur;

2-o praeparatio ad examen non est differenda ad ultimas ante examen hebdomadas, sed quisque memor gravitatis hujus obligationis statim ac programma examinis publicatum erit, tempus suum per dies, horas etc. sic disponere debet, ut lectioni studioque praescriptae materiae examinis incumbere possit;

3-o tandem ad normam can. 2376 praemonentur omnes invitati in casu negligentiae praedictae obligationis sine ulla admonitione eos privatos fore administratione, si concreditam sibi habeant parochiae aliaeque poenae iisdemque applicentur.

Datum in Siedlce, die 3 decembris 1930 an.

Vicarius Generalis

Episcopus Auxiliaris Podlachiensis † *Ceslaus Sokołowski.*

Notarius *E. Pacewski.*

Uroczystości Papieskie. Wielebne Duchowieństwo w sprawie uroczystości, związanych z rocznicą koronacji Ojca Świętego, zachowa przepisy, podane w Wiadomościach Diecezjalnych z roku ubiegłego w zeszycie styczniowym.

Rekolekcje kapłańskie. W roku bieżącym rekolekcje kapłańskie odbędą się w Janowie pod osobistym przewodnictwem J. E. Ks. Biskupa Diecezjalnego w następujących terminach:

I. W dniach 6-10 lipca; początek 6 lipca o godzinie pół do ósmej wieczorem, zakończenie 10 lipca w południe.

Na ten tur wezwani zostają następujący Kapłani: XX. Bronisław Barański, Dominik Bożyk, Wiktor Branik, Marcin Bylicki, Aleksander Cegłowski, Aleksander Chróściel, Kazimierz Czarkowski, Władysław Czech, Adam Dawidczyk, Michał Kazimierz Dąbrowski, Adam Denisiuk, Aleksander Fijałkowski, Mikołaj Filipowich, Feliks Franczewski, Stefan Ginalski, Marcelli Glinka, Jan Godlewski, Stanisław Golałowski, Władysław Górski, Józef Grądzki, Bronisław Gromek, Konstanty Grzybowski, Franciszek Mieczysław Grzymała, Jan Hegier, Bolesław Izdebski, Kazimierz Izdebski, Marjan Jabłoński, Waclaw Jankowski, Walenty Jankowski, Władysław Jastrzębski, Stanisław Ludger Joszt, Stanisław Jurczak, Marjan Juszczyk, Jan Kacprzak, Leon Kalinowski, Telesfor Kawczyński, Stanisław Kaweckie, Jan Kazimierzczak, Mikołaj Kijewski, Mieczysław Klimczyk, Jan Kłopotek, Marcin Kołodziej, Aleksander Kornilak, Stefan Kosmulski, Stanisław Kowalski, Konstanty Kozyra, Antoni Kresa, Wincenty Kropiwnicki, Edward Kucierzyński, Edward Kurdziałek.

II. Drugi tur rekolekcyjny rozpocznie się 13 lipca o godz. pół do ósmej wieczorem, skończy się 17 lipca w południe.

Na ten tur wezwani zostają następujący Kapłani: XX. Franciszek Goliszewski, Jan Lesisz, Karol Leszczyński, Antoni Lipiński, Antoni Łapaj, Stanisław Ławicki, Franciszek Łukaszewski, Józef Maka-

rewicz, Witold Makarewicz, Franciszek Małysa, Henryk Markowski, Marcei Matuszelański, Andrzej Mazurkiewicz, Franciszek Michalik, Józef Niesłony, Stanisław Nowek, Antoni Paduch, Józef Piasecki, Michał Pióro, Władysław Pogonowski, Franciszek Polewko, Jan Profic, Franciszek Próchniewicz, Henryk Przesmycki, Antoni Przystupa, Tadeusz Pulikowski, Kazimierz Rabczewski, Stanisław Radziszewski, Ludwik Romanowski, Jan Rudnicki, Zdzisław Rybak, Stefan Ścibiorek, Józef Sidor, Stefan Śluzek, Tomasz Słonecki, Józef Smoleński, Jan Socha, Władysław Solnicki, Piotr Stachowski, Marjan Stroiński, Antoni Święcicki, Stanisław Szlezzynger, Tadeusz Tramecourt, Jan Trzęsiec, Stanisław Wałachowski, Józef Wiąckiewicz, Leon Wydźga, Piotr Zarych, Czesław Zgorzałek, Feliks Ziemiński.

Rekolektanci przywiozą ze sobą do Janowa: kołdrę, poduszkę, prześcieradło, ręcznik i mydło do mycia; opłatę za utrzymanie uiszczą na ręce prokuratora seminarjum na miejscu.

Poświęcanie pomników. Zdarza się, że pewne osoby lub komitety zwracają się XX. Proboszczów o poświęcenie pomników, postawionych bądź na miejscach publicznych, bądź w bliskości takich miejsc, bądź na cmentarzach.

Na zapytania księży, jak w takich wypadkach należy postąpić, Komisja Prawna Episkopatu wyjaśnia, że pomników nie poświęca się, lecz się je odsłania bez poświęcenia kościelnego.

Co się tyczy nagrobków dla osób zmarłych, otrzymać mogą poświęcenie kościelne tylko wtenczas, gdy noszą na sobie emblematy religijne.

KURJA
METROPOLITALNA
WARSZAWSKA

Nr. 47

Warszawa, dn. 3 stycznia 1931 r.

Do
Prześwietnej Kurji Biskupiej
Podlaskiej.

Anonimowy autor (możliwe, że ktoś z rodziny ś. p. Ks. I. Skorupki) rozsyła do Kurji Diecezjalnych odezwę, rzekomo podpisaną przez przedstawicieli duchowieństwa, z prośbą i projektem przyścia z pomocą rodzicom ś. p. Ks. I. Skorupki.

Kurja Metropolitalna Warszawska ma zaszczyt zawiadomić, że anonimowa odezwa ta niema nic wspólnego z duchowieństwem i jest wysoce krzywdząca świetlaną postać ś. p. Ks. Skorupki.

Kanclerz Kurji
Kanonik Metropolitalny

Ks. Z. Choromański.

Notariusz Ks. W. Majewski.

Nr. 132.

Powyższe Kurja Diec. Podlaska podaje do wiadomości Wielb nego Duchowieństwa.

Siedlce, dn. 7 stycznia 1931 r.

Wikariusz Generalny

† Cz. Sokołowski bp.

Zmiany w składzie osobistym Duchowieństwa.

Nominacje. Ks. Józef Kocięcki, kanonik honorowy Kolegiaty Janowskiej, natarjusz Kurji, mianowany kanonikiem gremjalnym Kapituły Kolegiaty Janowskiej. — Ks. Karol Rafał Leszczyński, Szambelan hon. Jego Świątobliwości, proboszcz i dziekan w Liwie, oraz ks. Andrzej Mazurkiewicz, dziekan łukowski, prob. par. Przemienienia Pańskiego w Łukowie, kanonikami honorowymi Kolegiaty Janowskiej.

Instytucję kanoniczną otrzymali: ks. Wacław Milik na probostwo w Żelechowie i mianowany tamże dziekanem; ks. Stanisław Filipowicz na probostwo w Łosicach i dziekanem tamże; ks. Stanisław Ławicki na probostwo w Trąbkach.

Mianowani administratorami parafij: Ks. Ździsław Rybak, wiceproboszcz parafji Szóstka, administratorem tejże parafji; ks. Michał Sułkowski, kapłan obrządku wschodnio-słowiańskiego, z archidiecezji Wileńskiej, administratorem parafji tegoż obrządku w Kostomłotach.

Wikarjuszem w Ruskowie mianowany ks. Stefan Nazarewicz.

Przeniesieni XX. Administratorzy: Ks. Euzebjusz Bondarenko z Bublą do Szóstki; ks. Aleksander Nikolski z Połosek do Bublą; ks. Mikołaj Szymański-Dobrowolski z Kostomłot do Połosek.

Przeniesieni XX. Wikarjusze: Ks. Jan Kurowski z Sarnak do par. św. Stanisława w Siedlcach; ks. Czesław Zgorzałek z Radzyna do Sarnak; ks. Adolf Kodym z Sokołowa do par. św. Krzyża w Łukowie; ks. Bronisław Pastewski z Łukowa do Sokołowa; ks. Antoni Paduch z Janowa do Jabłonny; ks. Kazimierz Krutkowski z Jabłonny do Janowa; ks. Bronisław Barański ze Zbuczyna do par. Przemienienia Pań. w Łukowie; ks. Józef Krupiński z Ruskowa do Korytnicy Łaskarzewskiej; ks. Konstanty Kozyra z Korytnicy Łaskarzewskiej do Zbuczyna; ks. Witold Makarewicz ze Sterdyni do Radzyna.

Zwolnieni: Ks. Aleksander Mroziński z probostwa w Szóstce na emeryturę; ks. Ludwik Łęga z wikarjatu w Łosicach; ks. Czesław Mularzuk z wikarjatu par. św. Stanisława w Siedlcach z powodu wyjazdu na duszpasterstwo między Polakami we Francji.

Inkardynowany do diecezji ks. Stanisław Foryś.

Dziennik czynności J. E. Ordynarjusza.

Grudzień 1930 r.

Dnia 13 — J. E. Ordynarjusz powrócił z Warszawy z posiedzenia Komisji Papieskiej do spraw Konkordatu.

Dnia 16 — odprawił w katedrze żałobne nabożeństwo za duszę ś. p. Gabryela Narutowicza, pierwszego Prezydenta Rzeczypospolitej.

Dnia 19 — udał się do Janowa i tam dnia następnego w ko-

- legjacie wyświęcił 11 subdiakonów, poczem powrócił do Siedlec.
- Dnia 24 — łamał się opłatkami z Duchowieństwem miejscowym oraz odwiedził żłobek, przytułek dla starców i więzienie. W nocy celebrował pontyfikalnie pasterkę w katedrze.
- Dnia 25 — koncelebrował sumę w katedrze i wygłosił kazanie.
- Dnia 27 — odprawił w Żelechowie nabożeństwo żałobne za duszę zmarłego tam proboszcza i dziekana ks. Karola Żebrowskiego i odprowadził zwłoki na cmentarz miejscowy.
- Dnia 31 — przyjmował życzenia noworoczne od Duchowieństwa miejscowego, następnie w katedrze odprawił nieszpory pontyfikalne.

Styczeń 1931 r.

- Dnia 1 — celebrował w katedrze sumę pontyfikalnie.
- Dnia 6 — poświęcił w katedrze złoto, kadzidło, myrę i kredeę oraz odprawił sumę pontyfikalną; tegoż dnia wyjechał do Krynicy.

Luty.

- Dnia 3 — powrócił do Siedlec.
- Dnia 4 — dokonał instytucji kanonicznej nowomianowanych kanoników i proboszczów.

Rozporządzenia prawno-państwowe.

MINISTERSTWO WYZNAŃ RELIGIJNYCH I OŚWIECENIA PUBLICZNEGO.

Warszawa, 16 stycznia 1931 r.

Nr: N. K.-161/31.

Akcja uświadamiania ludności o warunkach konwersji premjowej pożyczki dolarowej.

Do

Kurji Biskupiej

w Siedlcach.

W dniu 1 lutego 1931 r. przypada termin spłaty znajdującej się obecnie w obiegu serji II 5% premjowej pożyczki dolarowej, zwanej powszechnie dolarówką, i od tego dnia Skarb Państwa już nie będzie płacił od tej pożyczki procentu i nie będzie dla niej losował wygranych (premij), a tylko obowiązany będzie zapłacić wartość, wypisaną na obligacji, t. j. 5 dolarów lub ich równowartość w złotych czyli 44 złote z groszami. Jednakże wszyscy ci, którzy posiadają terazniejsze dolarówki, mogą je wymienić w terminie od dnia 3 stycznia do dnia 30 kwietnia 1931 r. bez żadnej dopłaty na obligacje nowej pożyczki premjowej, również dolarowej, którą Skarb Państwa wypuszcza na lat 10 pod nazwą: „serja III premjowej pożyczki dolaro-

wej". Przy wymianie można nadto dokupić na każde dwie wymieniane dolarówki jedną obligację nowej pożyczki za ulgową cenę 5 dolarów albo za 44 złote 57 groszy, a jeśli kto zażąda wymiany przed 1 lutego 1931 r., to otrzyma równocześnie wartość ostatniego kuponu dolarówki przed terminem jego płatności. Każda obligacja nowej pożyczki przedstawia wartość 5 dolarów, co równa się 44 złotym 57 groszom, jednak po dniu 30 kwietnia 1931 r. cena sprzedażna jednej obligacji będzie już wynosiła 6 dolarów albo 53 złote 48 groszy. Skarb Państwa płaci od tej pożyczki 4% rocznie i prócz tego co dwa miesiące rozlosowuje pomiędzy posiadaczy obligacji wygrane (premie), z których największa wynosi 40 tysięcy dolarów, najmniejsza 100 dolarów, przyczem wszystkie obligacje stale w ciągu 10 lat biorą udział w losowaniach wygranych. Sprzedaż obligacji nowej pożyczki i wymiana na nie obligacji dolarówki będzie się odbywała w Centralnej Kasie Państwowej w Warszawie, w Oddziałach Pocztowej Kasy Oszczędności, Banku Gospodarstwa Krajowego i Banku Polskiego oraz we wszystkich kasach skarbowych.

Z uwagi na interes mało uświadomionych posiadaczy „dolarówek” z pośród ludności wiejskiej i małomiasteczkowej, w której posiadaniu znajdują się poważne ilości tych obligacji, Ministerstwo, podkreślając pilność powyższej akcji, prosi uprzejmie Kurję o wydanie stosownych zarządzeń podległemu duchowieństwu parafjalnemu celem ogłoszenia powyższych wiadomości sposobem, jaki uzna za najbardziej celowy i właściwy do osiągnięcia wspomnianego celu.

Dyrektor Departamentu

(—) *Fr. Potocki.*

Nr. 511.

Kurja Diecezjalna Podlaska poleca Wielebnemu Duchowieństwu do odpowiedniego wykonania.

Siedlce, dn. 24 stycznia 1931 r.

Wikariusz Generalny
Biskup Sufragan Podlaski

† **Cz. SoKołowski.**

DZIAŁ NIEURZĘDOWY.

Kurs duszpasterski dla duchowieństwa całej Polski.

Jak w latach ubiegłych, tak i w roku przyszłym urządzi Związek Kapłanów „Unitas” na Archidiecezje Gnieźnieńską i Poznańską w dniach od 10 do 13 lutego 1931 r. w Poznaniu kurs duszpasterski dla duchowieństwa całej Polski.

Stosownie do życzenia i polecenia J. Em. Ks. Kardynała Prymasa przedmiotem kursu przyszłorocznego będzie aktualna w Polsce sprawa sekciarstwa i inowierstwa.

Program kursu, oraz inne szczegóły poda się do wiadomości w styczniu przyszedłego roku.

Zgłoszenia na kurs należy kierować już teraz pod adr. *Związek Kapłanów „Unitas“*, Poznań, Aleje Marcinkowskiego 22 III.

PROGRAM:

Dzień pierwszy: wtorek, 10 lutego.

- 1) O godz. 9 Msza św.
- 2) Po Mszy św. Otwarcie kursu i wykład; Znamiona i rozwój współczesnego sekciarstwa w Polsce. Ks. rektor N. Cieszyński.
- 3) O godz. 11. Marjawityzm.
- 4) O godz. 12. Dyskusja.
- 5) O godz. 16. Pogląd na wyznania protestanckie w Polsce współczesnej.
- 6) O godz. 17. Dyskusja.

Dzień drugi: środa 11 lutego.

- 1) O godz. 9. Kościół Narodowy i jego postronne sekty.
- 2) O godz. 10. Badacze Pisma św.
- 3) O godz. 11. Obecny stan prawosławia w Polsce.
- 4) O godz. 12. Dyskusja.
- 5) O godz. 16. Zgubny wpływ judaizmu na duszę polską.
- 6) O godz. 17. Dyskusja.

Dzień trzeci: czwartek 12 lutego.

- 1) O godz. 9. Wolnomysłicielstwo i masoneria w Polsce.
- 2) O godz. 10. Teozofja, metempsyochoza, spirytyzm, okultyzm.
- 3) O godz. 11. Cele i drogi propagandy bolszewickiej w Polsce.
- 4) O godz. 12. Dyskusja.
- 5) O godz. 16. Duspasterz w przeciwdziałaniu sekciarstwa.
- 6) O godz. 17. Dyskusja.

Dzień czwarty, piątek 13 lutego.

- 1) O godz. 9. Współpraca wiernych w walce z sekciarstwem.
- 2) O godz. 10. Akcja duszpasterska wobec niebezpieczeństw sekciarskich, grożących wychodztwu.
- 3) O godz. 11. Ustawodawstwo kościelne i państwo, dotyczące sekciarstwa i innowierstwa.
- 4) O godz. 12. Dyskusja.
- 5) Zamknięcie kursu.

P. T. Księża, którzy pragną wziąć udział w kursie duszpasterskim, zechcą *uprzednio jaknajwcześniej łaskawie zgłoszenia swe nadesłać do Związku Kapłanów „Unitas“, Poznań, Al. Marcinkowskiego 22 III, przekazując równocześnie, najlepiej przez P. K. O. 200-711, opłatę na pokrycie kosztów kursu, wynosząca dla członków Związku Kapłanów „Unitas“ 30 zł. dla wszystkich innych 40 zł.*

Wszelkich innych wyjaśnień i informacji udziela również Związek Kapłanów „Unitas“ — Poznań, Al. Marcinkowskiego 22 III.

Kursa dla kierowników zakładów kościelnych opiekuńczych.

J. Em. Ks. Prymas Polski w r. 1931 organizuje w Poznaniu trzy kursy doszkalaćcające dla kierowników i kierowniczek kościelnych zakładów opiekuńczo-wychowawczych. Pierwszy odbędzie się od 15 lutego do 1 kwietnia, drugi od 15 maja do 1 lipca a trzeci od 1 września do 1 listopada. Po ukończeniu kursu, odbędą uczestnicy we własnym zakładzie roczną praktykę, nadzorowaną i wizytowaną od czasu do czasu przez kierownika kursu a po upływie tej praktyki wrócą do Poznania dla dokończenia kursu i wtedy otrzymają dyplom równoznaczny z państwowym.

Zgłaszać się mogą nie tylko osoby zakonne, lecz także osoby świeckie, które prowadzą lub prowadzić mają kościelne zakłady opiekuńcze. Nie wchodzi tu atoli w rachubę kierowniczkę ochronek dla dzieci w wieku przedszkolnym, lecz jedynie kierownicy i kierowniczkę zakładów opiekuńczo-wychowawczych dla młodzieży w wieku szkolnym i pozaszkolnym. Dla księży będzie zorganizowany odrębny kurs w roku 1932.

Poszczególne kursy obejmować mogą najwyżej 40 osób a odbywać się będą pod wyznaczonym kierownikiem w Katolickiej Szkole Społecznej w Poznaniu (ul. Podgórna 12 b), do której należy zgłaszać uczestników.

Czesne wynosi 75 złotych. Mieszkanie i utrzymanie powinni sobie uczestnicy zapewnić po klasztorach lub gdzieindziej.

Program państwowy wymaga od kandydatów ukończenia przynajmniej czterech klas gimnazjalnych lub siedmio-odziałowej szkoły powszechnej. Wprawdzie postaramy się o to, aby dopuszczeni byli wyjątkowo także kandydaci z czterema klasami szkoły powszechnej (według byłego systemu pruskiego). Ale dobro Kościoła i jego honor wymagają, by na kierowników jego zakładów przygotowano ludzi zdolnych i wybitnych. Powinni przeto zgłaszać się na kursy ludzie nieprzeciętni a to tem więcej, że program obejmuje także wykłady z psychologii, pedagogii specjalnej i higieny młodzieńczej, które to przedmioty przewidują i inteligencję i pewne wykształcenie.

Na powyższe Władza Diecez. Podlaska zwraca uwagę W. Duchowieństwa.

Siedlce, dn. 9 stycznia 1931 r.

Wikarjusz Generalny
Biskup Sufragan Podlaski
† Cz. Sokołowski.

PREZYDJUM

PAPIESKIE DZIEŁA ROZKRZEWIANIA WIARY

P. K. O. 211.627

PAPIESKIEGO DZIEŁA ŚW. PIOTRA APOSTOŁA

P. K. O. 212.800

REDAKCJA ROCZNIKÓW P. D. R. W.

L. dz. 104/30 P.

Poznań, dnia 27 listopada 1930.

Al. Marcinkowskiego 22, III ptr. tel. 59.85

EKSCELENCJO!

W załączeniu najuprzejmiej przedkładam odbitkę odezwy, jaką przesyłam do Dyrektorów diecezjalnych Pap. Dzieła św. Piotra Apostoła.

z najgłębszą czią

X. K. Bajerowicz

PAPIESKIE DZIEŁO

Św. Piotra Apostoła dla Kleru Rodzim.

RADA GŁÓWNA

Rzym, Propaganda Fidei

Z opatrności Boskiej powołany zostałem na Sekretarza Św. Kongregacji Propagandy, abym pracował na rozległym polu organizacji misyjnej i dlatego odczuwam potrzebę powzięcia łączności z Radą Główną Papieskiego Dz. św. Piotra Ap., przez co zdaję sobie sprawę o doniosłości tego Dzieła i o konieczności zupełnej jego rozwoju, żeby godnie odpowiedzieć potrzebom licznym i gwałtownym misjonarzy i misyj.

Po tylu wiekach apostołstwa heroicznego i ogromnych ofiar złożonych istnieją jeszcze miliony tych, którzy dotąd nie posiadają światła wiary i nie korzystają z dobrodziejstw Chrystusowych. Uznając, że liczne są owoce działalności naszych misjonarzy katolickich, jednak poucza nas doświadczenie, że łatwiejsze i liczniejsze są nawrócenia tam, gdzie kler rodzimy dzieli znojne prace z misjonarzami; tam też więcej zapewnione jest założenie hierarchiczne Kościoła, co przecież jest uwieńczeniem najwyższej akcji misyjnej. Nie zapominajmy o tem, że sercem Biskupa jest jego seminarjum, i że przyszłość diecezji lub wikarjatu apostołskiego spoczywa na tem ognisku kształcenia duchowieństwa, które w myśl doniosłej woli Piusa XI ma się znajdować w każdej misji. To jest powodem, że Ojciec św. nazywa to Dzieło Papieskie dla kształcenia kleru rodzimego, „bardzo pożytecznym i bardzo drogiem Swemu sercu“ a zarazem wyraża się o niem jako o „bezprześcannym i głównym przedmiocie swych zabiegów“, albowiem widzi w niem „najgwałtowniejszą potrzebę czasu“. W słowach głębokiej troski pasterskiej i nadzwyczajnej pieczołowitości kryją się nawoływania Biskupów misyjnych, którzy nie przestawają nadsyłać swych poważnych napomnień „albo zrezygnować z nawrócenia niewiernych albo jaknajprędzej dać Misjom dobrze uformowany kler rodzimy.

Otóż dlaczego, odzywając się poraz pierwszy jako Prezydent Dzieła Papieskiego św. Piotra Ap., czynię to w imieniu Ojca św., który zupełnie niedawno powierzył mym staraniom rozwój i postęp sprawy kleru rodzimego. Odzywam się też w imieniu przeszło 200 czcigodnych pasterzy, którzy usilnie domagają się bądź założenia seminarjów, bądź — jeżeli takie już posiadają — odpowiednich środków do kształcenia młodzieży terenów pogańskich na walecznych apostołów dnia jutrzejszego. Odzywam się w imieniu tych 10.000 młodzieńców krajowych, którzy obecnie wychowują się i kształcą pod okiem naszych Misjonarzy a pozostawają w świętem oczekiwaniu na chwilę, kiedy na ich głowach spocznie prawica biskupia, aby następnie rzucić się w wir pracy ewangelicznej. Odzywam się też w imieniu tego zniwa, użyźnianego pracą i krwią Bohaterów Ewangelji, które tak daleko dojrzało, że domaga się misjonarzy każdej chwili i w każdej części świata.

Dzieło Duchowieństwa Rodzimego spoczywa w Waszych rękach, Drodzy Dyrektorzy krajowi, i od Waszej gorliwości, od Waszej czynności organizacyjnej, od ducha karności i szacunku wobec rozkazu Bożego spodziewa się ono skutków pozytywnych, praktycznych i bezpośrednich. Dzieło Rozkrzewiania Wiary jest tak zgodnie skoordynowane z Dziełem św. Piotra Ap., że one między sobą się uzupeł-

nają i wspomagają. Skoro codziennie lepiej i więcej szerzy się zrozumienie o koniecznym przyjsciu z pomocą Apostolstwu misyjnemu, podobnie przez propagandę systematyczną prasą i słowem, należy zainteresować społeczeństwa chrześcijańskie dziełem św. Piotra Ap. i pobudzić je do ofiarności koniecznej dla celów tego dzieła. Małe dziatki z taką serdeczną czułością odnoszą się do maleństw Dzieła św. Dziecięstwa P. Jezusa, że ta serdeczność wyciska łzy z oczu, podobnie wierni myślą o potrzebach niewiernych, ofiarując wielkodusznie swe składki dla ich nawrócenia, tak zaś i duchowieństwo wszystkich narodów cywilizowanych powinno myśleć o przyjsciu z pomocą w kształceniu kleru rodzimego. Nasze seminarja dla seminarzystów rodzimych krajów misyjnych, kapłan dla kapłana, Biskup dla Biskupa rodzimego — oto szlachetny i wielkoduszny gest solidarności chrześcijańskiej i kapłańskiej.

Oby propaganda nasza uczyniła Dzieło św. Piotra Ap. coraz więcej popularnem i zyskała jaknajwięcej sympatyków. Ofiara roczna, jaką się pobiera w myśl starutu od wiernych, nie jest wielką. Ofiary te nie są stoli wystarczające. Aby budować seminarja, dać utrzymanie tym, którzy się kształcą do ministerstwa kapłańskiego, na to potrzeba kwot znacznych. Roku bieżącego żąda się od nas na budowę seminarjów 20 milionów. Niech więc żadne serce nie pozostaje nieczułem na to wołanie. Temu nawoływaniu jednak mają przedewszystkiem odpowiedzieć kapłani katoliccy. Niechby każdy kapłan złożył dla Dzieła św. Piotra Ap. raz w swem życiu kwotę, któraby pozwoliła adoptowanemu seminarzyście dojść z filozofji do kapłaństwa, albo niechby ufundował bursę odpowiednią, wtenczas będziemy mieli dosyć środków do rozwiązania trudnej kwestji kleru rodzimego, a będzie on miał wszelkie zasługi przed Bogiem, pozatem daje on Kościołowi żołnierza, którego się wcieli do walecznych szyków apostołów rodzimych na terenach misyjnych, gdzie nieść będą dobrą Nowinę swym ziomkom a tem samem prowadzić ich będą licznie na królewską drogę wiary, gdzie Chrystus jest ośrodkiem wszystkich poczynań, Życiem i Wodzem.

Propaganda, polot, karność to są podstawy naszej osobistej i wspólnej pracy, którą Bóg nie omieszka użyźnić swą łaską.

Rzym, w Pałacu Propagandy, w Uroczystość Wszystkich Świętych, roku 1930.

Sekretarz Generalny
Mans. Mario Zanin

Prezydent
† *Karol Salotti*
Arcybiskup tyt. z Filippopoli

KANCELARJA
PRYMASA POLSKI
L. dz. 6114/30. Pr.

Poznań, dnia 8 stycznia 1931 r.

Do
**Prześwietnej Kurji Biskupiej Podlaskiej
w Siedlcach.**

Zwraca się do nas niejaki ks. *A. Młynarczyk* z Los Angeles w Kalifornji, który przyłączywszy się do amerykańskiej firmy „Beryl

Colonizing Association" apeluje do czynników w Polsce o pomoc w zorganizowaniu kolonji Polaków w Kalifornji.

Czujemy się w obowiązku ostrzec przed akcją wymienionego księdza, którego przeszłość nie daje gwarancji uczciwości.

Ks. Zaborowski

Szef Kancelarji Prymasa Polski.

Nr. 306.

Kurja Diecezjalna Podlaska podaje powyższe do wiadomości Wielebnego Duchowieństwa.

Siedlce, dn. 15 stycznia 1931 r.

Wikarjusz Generalny

Biskup Sufragn Podlaski.

† **Cz. Sokołowski.**

700-lecie śmierci św. Antoniego i pielgrzymka do Padwy.

W obecnym roku 1931 obchodzi cały świat chrześcijański 700-lecie śmierci i kanonizacji zarazem, jednego z największych świętych, św. Antoniego Padewskiego. Największy ten syn duchowy św. Franciszka, z Asyżu, przepiękna perła jego Zakonu, misjonarz na miarę apostołską, niestrudzony orędownik biednych i uciśnionych, cieszy się od początku nadzwyczajną czcią w Kościele, tak że pod tym względem, wyjąwszy kult N. Marji Panny, nie ma sobie równych wśród świętych. Nawet wśród tych, których nie interesują sprawy religijne, znaną jest jego postać, opromieniona nimbem anielskiej czystości i samarytańskiej miłości bliźniego. Wielki jałmużnik za życia, dziś jeszcze po siedmiu wiekach Święty ten, za pośrednictwem swoich miłosiernych czcicieli ociera łzy z oczu tysięcy nieszczęśliwych. Dość wspomnieć bardzo po całym świecie rozpowszechnioną instytucję pod nazwą „Chleba św. Antoniego”. Największe uroczystości jubileuszowe odbywać się będą w Padwie, w mieście, w którym pod kopułą jednej z najwspanialszych świątyń świata spoczywają jego ziemskie szczątki. Katolicka Polska — możemy to powiedzieć bez przesady — należy do najgorętszych św. Antoniego czcicieli. Niema w kraju naszym kościołka, gdzieby nie było przynajmniej posagu lub obrazu tego Świętego. Wolno tedy mieć nadzieję, że katolickie społeczeństwo nasze da w roku jubileuszowym szczególny wyraz swojej czci dla wielkiego Jałmużnika. — Tymczasem możemy podzielić się z Czcicielami św. Antoniego miłą wiadomością, że na zebraniu prowincjałów wszystkich zakonów franciszkańskich w Polsce, odbytem w Krakowie we wrześniu ub. r., powstał projekt zorganizowania z okazji rzadkiego jubileuszu *Narodowej Pielgrzymki Polskiej na grób św. Antoniego w Padwie*. Protektorat nad pielgrzymką raczył objąć

J. E. Prymas Polski, X. Kard. Dr. August Hlond. Na czele Komitetu Organizacyjnego stanął z uchwały OO. prowincjałów O. Rajner Gościński, sekretarz zakonu OO. Franciszkanów w Polsce. Siedziba Komitetu Organizacyjnego mieści się we Lwowie w klasztorze OO. Franciszkanów (Franciszkańska 1), dokąd też zwracać się należy we wszystkich sprawach związanych z pielgrzymką. Prace Komitetu posunęły się tak daleko, że możemy już podać szczegółowe warunki pielgrzymki. Pielgrzymka wyruszy z Krakowa na Wiedeń dnia 16 sierpnia b. r. a wróci w nocy 3 września do Krakowa i tu się rozwiązuje. Ponieważ P. T. Uczestnicy zechcą skorzystać z pobytu we Włoszech, aby poznać bliżej ten kraj osobliwy i jego wielkie pamiątki, pielgrzymka zwiedzi prócz Padwy także Wenecję, Florencję, Asyż i Rzym, w którym zabawi 5 dni. Zwiedzi się naturalnie wszystko, co godne zobaczenia, a w Rzymie uzyskamy nadto audjencję u Ojca świętego. Pielgrzymkę poprowadzi jeden z naszych Arcypasterzy. Komitet Organizacyjny zapewni Pielgrzymom stałą opiekę lekarską. — Koszta pielgrzymki: dla podróżujących 3 klasą 700 zł. dla podróżujących w 2 kl. 1000 zł. W sumie tej zawarte są wszystkie koszta, więc: przejazd pociągami posp., hotele, wyżywienie w drodze i na postojach, przewóz bagażów, przewodnicy, przejazd autobusami, bilety do muzeów, katakumb etc. — Każdy z Uczestników pielgrzymki zechce: 1) zgłosić się na listę uczestników, podając imię z nazwiskiem, klasę podróży oraz dokładny adres; zgłoszenia wysyłać należy pod adresem: N. Pielgrz. P. do Padwy, Lwów Franciszkańska 1, a to do dnia 15 kwietnia, gdyż do tego czasu Komitet Organ. musi mieć ogólny pogląd co do liczby uczestników pielgrzymki; 2) nadesłać należy podaną wyżej sumę pieniężną na koszta pielgrzymki, co można skutecznie albo zapomocą zwykłego przekazu pocztowego albo blankietem P. K. O. pod adresem: Nr. 213.647 O. Rajner Gościński Org. pielgrzymki do Padwy, Lwów; należność za pielgrzymkę przesłać należy najpóźniej do dnia 5 lipca. Komitet Org. poczyni starania o zniżki paszportowe i wizowe. Jednakże dziś nie może jeszcze zapewnić, czy te ulgi dojdą do skutku. Dalsze szczegóły podane będą w swoim czasie w pismach.

Ustawa przeciwalkoholowa a opinia publiczna.

Duma państwa polskiego wobec zagranicy, ustawa ograniczająca sprzedaż napojów alkoholowych, uchwalona dnia 23.4.1920 r. przez patriotyczny i przezorny sejm ustawodawczy, a po dwu latach jeszcze przezeń obostrzona, dziś poważnie jest, niestety, zagrożona. Niewygodna stała się nie tylko restauratorom, którzy zawsze i wszędzie zwalczają jakiegokolwiek ograniczenia w tej dziedzinie, lecz także czynnikiem decydującym w państwie. Niewątpliwie chodzi tu przede wszystkim o powiększenie dochodów Skarbu Państwa przez ułatwienie ludziom picia i to trunków mocniejszych i w czasie dotąd zakazanych. Gdy dotąd podlegały ograniczeniom napoje, zawierające ponad 2 $\frac{1}{2}$ % alkoholu, obecnie pragnie się zwolnić od jakichkolwiek ograniczeń napoje, zawierające ponad 4 $\frac{1}{2}$ %, co w praktyce ułatwia sprze-

daż wszelkich nieomal napojów, wobec większej trudności kontroli. Wspomnieć warto, iż Związek właścicieli browarów w memorjale z r. 1922 stwierdził, iż potrafi dostarczać piwa smacznego i trwałego, zawierającego 2½% alkoholu; nie chodzi tu więc o dopuszczenie piwa, rzekomo dotąd objętego zakazem. — Gdy dotąd popołudnia sobotnie, jako dni najniebezpieczniejsze z powodu wypłaty i wcześniejszej przerwy w pracy, podlegały ograniczeniom i po mniejszych zwłaszcza miejscowościach przy odrobinie energii władzy policyjnej zapobiegały licznym tragedjom w życiu rodzinnem, powstającym na tle pijaństwa, to w przyszłości tę „klapę bezpieczeństwa“ zamierza się znieść całkowicie. Wprawdzie po większych miastach przekraczano ten zakaz sobotni dość często, jednakże trudno przypuścić, że czynniki obecnie decydujące w państwie zamierzają znieść zakaz sobotni z braku „silnej ręki“. Zakaz niedzielny podyktował niegdyś sejmowi ustawodawczemu przede wszystkim wzgląd religijny i wychowawczy, aby dzień poświęcony chwale Bożej i godziwej rozrywce nie stawał się przez kieliszek dniem triumfu szatana, dniem zbrodni i rozpusty, która za zwyczaj w kieliszku znajduje swego pomocnika i sprzymierzeńca. Obecnie zakaz niedzielny ma obowiązywać tylko do godz. 14, t. zn. w czasie nabożeństw, gdy chyba tylko zwyrodnialcy bywali po karczmach itp. lokalach. Zaiste pytać się trzeba z lękiem, jakie straszne mogą być następstwa tego nieszczęsnego „nieopierania się złu“! Takie samo pytanie trzeba sobie stawić, gdy się czyta, że zakaz wyszynku na dworcach i w pociągach ma być zniesiony. Widocznie za mało jest jeszcze nieszczęść kolejowych na tle alkoholowym, albo też za wielu jest w państwie alkoholików, którym trudno wytrzymać kilka godzin bez odurzenia alkoholowego. Szlachetny odruch ludu naszego, który samorzutnie przez plebiscyty pozbywał się karczmem z gminy, stał się komuś także niewygodny; dlatego obmyślono podobno sposoby utrudnienia korzystania z tej broni nader sprawiedliwej, przez którą ludność sama dawała wyraz swej woli życia trzeźwego. Plebiscyt będzie zależał od zatwierdzenia aż 3 ministrów, t.j. Skarbu, Spraw Wewnętrznych oraz Pracy i Opieki Społecznej! Ażeby zaś nawet w razie zatwierdzenia plebiscytów Skarb Państwa nic nie stracił, ma ustawowo być zapewniona na stałe obecna ilość koncesyj w państwie, i to 22,000 na wyszynk wódki, poza piwiarniami. Gdyby więc jedna gmina zamknęła 10 karczem, natenczas ma być wolno Ministrowi Skarbu udzielić w innych miejscowościach państwa 10 nowych koncesyj! Taka nowelizacja ustawy grozi nam istotnie, o ile wszyscy posłowie z BB za wnioskiem rządowym głosować zechcą. Nie tracimy atoli nadziei, że w klubie BB znajdą się posłowie przezorni, którzy nie pójdą na taką „politykę bankrutu“, który dla przejściowych zysków gotów jest narazić państwo na długie lata na poważne straty moralne, zdrowotne i gospodarcze. Wiadomo przecież, że zdolność płatnicza obywatela zależy w dużej mierze od jego trzeźwości. Spodziewać się także należy, iż w społeczeństwie obudzi się zdrowy odruch szlachetnego protestu, tak silny i żywiołowy, że z nim Rząd obecny, Sejm i Senat liczyć się zechcą. Wszelkie rezolucje organizacji społecznych i stanowych uprasza się skierować pod adresem: Polska Liga Przeciwalkoholowa, Poznań, Al. Marcinkowskiego 26. Korzystając ze sposobności apelujemy do sumienia obywatelskiego wszystkich rodaków, aby w okresie obecnego ciężkiego przesilenia gospodarczego stronili od kieliszka w interesie własnym oraz w interesie narodu i państwa.

O trzeźwość narodu*).

Wszystkie narody cywilizowane w większej lub mniejszej mierze są sobie świadome znaczenia t. zw. kwestji alkoholizmu jako problemu nie tylko etycznego lecz i socjalnego.

Polska nie ostatnie pod tym względem zajmuje miejsce. Dowodem tego jest przede wszystkim fakt, że Sejm konstytucyjny dnia 23. 4. 1920 uchwalił t. zw. ustawę przeciwalkoholową, zmodyfikowaną następnie uchwałą z dnia 27. 1. 1922 r.

Wprawdzie ustawa ta ma usterki, a pozatem społeczeństwo nie pojmuje jeszcze dostatecznie jej znaczenia, lecz Sejm w tym wypadku dokonał czynu, którego znaczenie oceni dopiero historia, nie tylko w tem, że powziął tę uchwałę znaczną większością, lecz że ją obroził i broni do dziś dnia przeciw potężnym atakom wpływowych organizacji i niektórych czynników rządowych.

Ustawa z 27. 1. 1922 r., mimo niedoskonałości, wyprzedza pod niejednym względem kraje zachodnie.

Niemcy np., mimo licznych i potężnych organizacji przeciwalkoholowych, nie mogą chwilowo ani marzyć choćby o takim tylko artykule IV naszej „ustawy“, mimo, że od lat usilną w tym kierunku rozwijają propagandę.

W Anglii akcja skupia się na propagandzie wśród młodzieży i dzieci. Lecz mimo, że słynne „bonds of hope union“ liczyły już przed wojną przeszło trzy miliony członków, sprawa trzeźwości narodu nie rusza jakoś naprzód głównie dlatego, że brak oparcia dla tej pracy w prawodawstwie. Ciało ustawodawcze zaś, zwłaszcza Izba lordów, sprzeciwiają się stale choćby najmniejszym w tej dziedzinie reformom.

A parlament Francji nie odważyłby się nawet na dyskusję w sprawie walki z alkoholizmem.

Krótko przed wybuchem wojny światowej „Le Matin“, jeden z najpoczytniejszych dzienników francuskich, wszczął kampanję za ograniczeniami w spożyciu absyntu. Większość higienistów i socjologów francuskich i niefrancuskich podkreślała oddawna znaczenie i groźne skutki tej formy alkoholizmu dla przyszłości narodu. To też opinia Francji przyklasnęła akcji poczytnego i patriotycznego pisma.

Lecz związek producentów i sprzedawców alkoholu był innego mniemania. Pewnego razu we wszystkich czterystu tysiącach restauracji, estaminetów Francji, wywieszono plakaty z lakonicznym napisem: „Ici on ne lit pa le Matin“, (Tu się nie czytuje pisma La Matin).

Skutek był niazawodny. Wobec grożącej pismu ruiny finansowej, Le Matin zaniechał kampanji przeciw absyntowi. Jest rzeczą oczywistą, że w takich warunkach żadne stronnictwo we Francji nie odważyłoby się głosować nie tylko za ograniczeniem w spożyciu absyntu, lecz za jakimkolwiek reformami, dotyczącymi sprawy alkoholizmu.

Jakie poważne stąd memento dla naszego społeczeństwa.

*) Artykuł powyższy, ogłoszony 2. 2. 27 r. w Kurjerze Poznańskim, polecamy szczególnej uwadze PP. Posłów i Senatorów.

Wprawdzie dalecy jesteśmy na razie od stosunków panujących pod tym względem we Francji, lecz nie trudno obserwować i u nas stały wzrost wpływu organizacji, interesowanych w możliwie największej konsumpcji alkoholu, co gorsza, dzięki monopolowi spirytusowemu, trudno spodziewać się energicznej kontrakcji ze strony państwa.

Gdyby zatem udało się utracić jakim sposobem ustawę z dnia 27. 1. 22 r., wiele pokoleń czekałoby daremnie choć na tak niedoskonałą ustawę, jak obecna.

Każda generacja przynosi współodpowiedzialność za losy następnych pokoleń. Stąd wynika dla nas obowiązek nie tylko obrony ustawy takiej, jaka jest, lecz równocześnie wyężdżania sił, aby nie pozostała martwą literą.

Gen. Haller, którego chciano raz u pewnego w gronie przyjaciół uczcić w sposób niezgodny z przepisami ustawy, zaprotestował przeciw temu uprzejmie, lecz stanowczo: „Panowie, pomyślcie, jaką byłaby przyszłość narodu, któryby własnych praw nie szanował!”

Gdyby elita społeczeństwa miała sobie za punkt honoru naśladować przykład naszego generała-obywatela, szersze warstwy poszłyby rychło w ślad za tym przykładem.

Tydzień, poświęcony propagandzie trzeźwości pod hasłem ratowania młodzieży przed klęską alkoholizmu, daje każdemu Polakowi dużo materiału do poważnych refleksyj.

Pragniemy niewątpliwie, aby młodzież nasza była trzeźwa i dzielna. Lecz noc Sylwestrowa w Poznaniu z r. 1925 mogłaby usposabiać do pesymizmu, gdyby społeczeństwo zechciało zadowolić się zarządzeniami policyjnymi na następne nace Sylwestrowe...

Otóż organizacje, które w roku b. urządziły tydzień propagandy trzeźwości od 1—8 lutego, wskazują społeczeństwu właściwą drogę do celu.

Praca wychowawcza, oświatowa, organizacyjna, opierająca się na silnym fundamencie nauki Chrystusowej, oto, co nam z czasem umożliwi przeprowadzenie istotnej sanacji, czyli odrodzenia wewnętrznego jednostek, a z czasem społeczeństwa.

Do osiągnięcia tego celu potrzeba ludzi, chętnych do współpracy i zasobów materialnych. Oby tegoroczny tydzień propagandy trzeźwości jak najobfitsze pod tym względem wydał owoce.

Serdeczna prośba.

Zwracamy uprzejmie uwagę wszystkich zwolenników trzeźwości narodu na doniosłe zadanie, na pilną potrzebę intensywniejszej walki z alkoholizmem, dla odrodzenia moralnego i gospodarczego naszego narodu. Otóż Polska Liga Przeciwalkoholowa, organizując doroczny Tydzień Propagandy Trzeźwości, pragnie obudzić czujność społeczeństwa przed tym wrogiem groźnym a zapoznanym, równocześnie zaś pragnie zwrócić się z gorącym apelem do wszystkich Rodaków dobrej woli, aby pośpieszyli nam z pomocą.

Może on wyrazić się w różnorodnej formie np.:

1. jako jednorazowy datek pieniężny na cele Polskiej Ligi Przeciwalkoholowej,
2. jako stała roczna składka w wysokości conajmniej 40 zł. na podtrzymanie Składnicy Abstynenckiej t. j. wydawcy i sprzedawcy wszelakich pomocy propagandowych,
3. jako zaprenumerowanie czasopism naszych, o których mowa osobno,
4. jako zakupienie druków polecanych w cenniku, który na życzenie prześlemy,
5. jako zgłoszenie członkostwa do jednej z naszych organizacji przeciwalkoholowych niżej podanych,
6. jako wstawiennictwo w instytucjach sobie bliskich o przyznanie subwencji jak pod 1.

Załączając blankiet P. K. O. prosimy z niego skorzystać, a w celu zapobieżenia nieporozumieniom podać cel przesyłki. Zaznaczamy, że nie upoważniliśmy nikogo do odbioru gotówki. Zwracamy uwagę na informacje drugostronne.

W imieniu zarządu głównego Polskiej Ligi Przeciwalkoholowej:

Prof. Dr. Eugenjusz Piasecki Poznań
prezes.

Zagłoba-Zvgler lek. wet. Poznań
wiceprezes.

Ks. T. Gałdyński, Poznań
sekretarz generalny.

Poznań, w styczniu 1930 roku.

Polecamy gorąco zaprenumerowanie następujących czasopism:

1. *Świt*, miesięcznik poświęcony walce z alkoholizmem, czasopismo dla inteligencji. Przedpłata — 6 zł. rocznie.
2. *Przyjaciel Trzeźwości*, kwartalnik dla szerzenia wstrzeźliwości między ludem. Przedpłata — 75 groszy rocznie.

Kto pragnie Polski trzeźwej, niechaj stanie do szeregu tych, co walkę z alkoholizmem obrali sobie za ważny dział swej pracy obywatelskiej. Polecamy następujące organizacje:

1. *Polska Liga Przeciwalkoholowa*. Członkowie, wyłącznie chrześcijanie, nie składają żadnych zobowiązań osobistych. Składka roczna wynosi: dla jednostek najmniej 6 zł., dla organizacji całych najmniej 15 zł., dla samorządów oraz instytucyj najmniej 30 zł.

Wszyscy członkowie pobierają *Świt* bezpłatnie. Wpisowe wynosi 1 zł.

2. *Katolicki Związek Abstynentów*. Członkami mogą być tylko katolicy z każdego stanu, którzy złożą zobowiązanie przestrzegania zupełnej wstrzeźliwości od napojów alkoholowych i zobowiążą się do pracy dla idei. Wpisowe wynosi 30 gr. Składka miesięczna wynosi 50 gr., w co już jest wliczona przedpłata za *Świt*.

3. *Związek Bractw Wstrzemięźliwości*. Członkami bractw parafjalnych mogą być katolicy, począwszy od I Komunii św. Związek przyjmuje tylko całe bractwa archidiecezji gnieźnieńskiej i poznańskiej. Składki obowiązkowej niema, poleca się abonować Przyjaciele Trzeźwości.

4. *Związek Nauczycieli Abstynentów*. Członkami mogą być tylko chrześcijańscy nauczyciele i inni wychowawcy oraz osoby czynne społecznie, o ile złożą przyrzeczenie abstynencji osobistej. Wpisowe wynosi 50 gr. Składka roczna wraz z abonamentem Świtu wynosi 8 zł., bez abonamentu Świtu 2 zł.

5. *Polski Związek Księży Abstynentów*. Składka roczna wynosi 10 zł., płatna na ręce skarbnika koła diecezjalnego. Świt odbierają członkowie bezpłatnie.

6. *Centrala Młodzieży Abstynenckiej*, służy bezpłatnie poradą i pomocą kołom abstynenckim młodzieży szkolnej i pozaszkolnej — północnej części Polski. Dla południowej części państwa istnieje Centrala abstynencka kół młodzieży w Krakowie przy ul. Skarbowej 2. Polecamy organ obu central „Młodzież abstynencką”. Przedpłata wynosi 1,20 zł.

Adres dla wspomnianych czasopism i organizacji:

Składnica Abstynencka — Poznań, Aleje Marcinkowskiego 26.

Godz. biur. 8—13, 16—18. Tel. 10-45. P. K. O. 200-424.

Akcja katolicka w walce z kryzysem gospodarczym.

Jak donoszą z Madrytu, kierownik hiszpańskiej Akcji katolickiej, kardynał Segura y Saenz, założył świeżo instytucję „hiszpańskiej giełdy pracy”. Przewodnią myślą tej instytucji, jak pisze o tym kardynał Segura y Saenz w specjalnie ogłoszonym liście, jest ułatwienie przy zetknięciu się z sobą katolickiego pracodawcy z katolickim pracownikiem. Religja i moralność katolicka — stwierdza kardynał — jest najmocniejszą podstawą do uzdrowienia stosunków socjalnych, które również są powodem dzisiejszego kryzysu gospodarczego. Katolicki pracodawca, zatrudniający pracowników-katolików, nie tylko zyskuje łatwiejszy dostęp do nich, dzięki wspólności jednakowych przekonań i moralności chrześcijańskiej, ale jednocześnie odciąga ich od związków antyreligijnych i antyspołecznych. W ten sposób chrześcijańskim stanie się stosunek pracy do kapitału. Olbrzymie to zadanie, trzeba jednak mieć nadzieję, że wszyscy dobrze myślący katolicy do dzieła tego, będącego wyrazem Akcji katolickiej i rezultatem wskazań Kościoła, z zapałem przystąpią. Obecnie pierwsza giełda pracy stworzoną zostaje w Madrycie, niebawem jednak akcja ogarnie i inne miasta Hiszpanji.

Rekolekcje kapłańskie na Jasnej Górze.

Zgodnie z uchwałą Episkopatu odbędą się w roku bieżącym cztery serje rekolekcji kapłańskich na Jasnej Górze, a mianowicie:

od 7 do 10 lipca dla księży prefektów, od 21 do 24 lipca dla księży wikariuszów, od 28 do 31 lipca dla księży proboszczów i od 4 do 7 sierpnia dla księży profesorów fakultetów teologicznych i seminarjów.

Rekolekcjami kierować będą Księża Biskupi. Dopuszczeni są księża z całego kraju, a rekolekcje będą im policzone kanonicznie.

Zgłoszenia wysyłać należy do O. generała Markiewicza na Jasnej Górze.

Ze Związku Misyjnego Kleru.

Do Związku Misyjnego Kleru wpłacili składkę członkowską za rok 1930 następujący W. JKs. Ks.:

Zygmunt Siemaszko, Władysław Augustynowicz, Roman Ryczkowski, Leon Wydźga, Antoni Pacewski, Władysław Wierzbicki, Franciszek Chwedoruk, Czesław Łapiński, Aleksander Mroziński, Karol Wajszczuk, Stanisław Zarębski, Jan Bakiera, Jan Kuchnicki, Józef Andrzejuk, Żdzisław Rybak.

Na rok 1931 następujący W. J. Ks. Ks. uiszcili składkę członkowską:

Tomasz Woźnicki, Marjan Stefanowski, Bronisław Lubieniuk, Konstanty Tomaszewski, Władysław Jastrzębski, Feliks Augustyniak, Witold Makarewicz, Jan Kłopotek, Władysław Olszewski, Józef Wiąckiewicz, Aleksander Fijałkowski, Antoni Paduch, Eugenjusz Woyciechowski, Jan Trzęsiec, Ludwik Sobolewski, Stanisław Oskierko, Jan Jędrych, Stefan Scibiorek, Władysław Kosieradzki.

Wyżej wymienieni kapłani wpłacili po 5 zł. Ks. Prałat Aleksander Lipiński 10 zł., Ks. Bernard Filipiuk wpłacił za 1929, 1930, 1931 r. 15 zł.

Pobożnym modłom konfraktrów poleca się dusze ś. p. Ludwika Kulaszyńskiego i ks. Karola Żebrowskiego, którzy poprzedzili nas w ubiegłym roku do wieczności. Niech odpoczywają w pokoju.

Siedlce, dnia 27. I. 1931 r.

Dyrektor Diecezjalny (—) Ks. W. Kamiński.

NEKROLOGJA.

Ks. Ludwik Górniak, kanonik honorowy, emeryt, zmarł dnia 14 grudnia 1930 r. w Uhrusku, przeżywszy lat 79, kapłaństwa 54.

Ks. Karol Żebrowski, kanonik kapituły kolegiaty Janowskiej, proboszcz i dziekan w Żelechowie, zmarł tamże d. 22 grudnia 1930 r., przeżywszy lat 55, kapłaństwa 32.

Ks. Józef Opielka, Dr. S. T., zmarł dnia 19 stycznia r. b. w Strumieniu, na Śląsku, przeżywszy lat 44, kapłaństwa 20.

Niech odpoczywają w pokoju!

BIBLIOGRAFJA.

O. Jacek Petitot — **Żywot św. Dominika.** Lwów, 1930. Wydawnictwo OO. Dominikanów, Stronic XII + 417. — Cena 4 zł. 80 gr.

Dzieło powyższe jest tłumaczeniem z języka francuskiego. Wydane było w r. 1925. Obecnie stało się dostępne dla wszystkich. Autor jego jest uczonym historykiem zakonu świętego Dominika, znanym szerokim kołom świata naukowego we Francji. Należy do pierwszorzędných krytyków w dziedzinie historii. Dlatego też dzieło swe poprzedza „przedmową“, w której podaje główne, podstawowe zasady, niezbędne do należytego rozumienia dzieł historycznych, zwłaszcza o życiu świętych traktujących. Uwagi swe koncentruje na tak zw. „intuicji historycznej“.

Samo dzieło jest wzorem zastosowania wszelkich zasad krytyki historycznej. Przed oczyma czytelnika przesuwają się one przez cały ciąg książki. Przykuwają one jego uwagę tak, że nie pozwalają na błędne rozumienie czy to poszczególnych faktów, czy to pewnych objawów życia onych odległych czasów XII—XIII wieku. Święty Dominik ukazuje się nam w całej pełni swej wielkości. — Na czas akcji tej wielkiej postaci głębokiego średniowiecza przypada urzędowe zaprowadzenie tak zwanej Inkwizycji, trybunału sądowego, głównie przeciw katarom skierowanego. Otóż dzieło powyższe rzuca na tę kwestję ojrzymi snop światła, usuwając liczne uprzedzenia, zbijając zarzuty i oszczerstwa, na Kościół rzucane. — Autor, zgodnie z prawdą historyczną, przedstawia wielkość św. Dominika, jego charakter, cnoty, poświęcenie się, zdolności umysłowe, organizacyjne, jego nadludzkie wprost wysiłki, pracę nad nawróceniem heretyków, których zasady wiary i moralności groziły zagładą nie tylko kultury chrześcijańskiej, ale ludzkość wogóle. Wreszcie — osiągnięte pozytywne rezultaty z nawrócenia stu tysięcy albigensów, a przez to — zasługi, położone dla świata całego następnych wieków. — „Jeśli cywilizacja chrześcijańska w pierwszej połowie wieku XIII nie uległa zagładzie, to przeważna w tym zasługa św. Dominika i jego synów duchownych.“ (str. 417).

Po przeczytaniu tego dzieła czytelnik będzie miał dokładne pojęcie o istotnym charakterze zakonu OO. Dominikanów, Franciszkanów, o różnicy i o harmonji, między nimi zachodzącej. Przytem pozna te niezwykle zgubne zasady, jakich trzymali się katarowie.

Kto więc chce poznać prawdę historyczną, niech weźmie do ręki to dzieło i poświęci kilka dni na jego uważne przeczytanie. Doskonałe tłumaczenie i piękny styl dadzą czytelnikowi dużo korzyści umysłowej i moralnego zadowolenia. Każdy nauczyciel i profesor historii powinien poznać to dzieło. Podstawą bowiem znajomości historii nie są podręczniki, lecz monografie. — Jest kilka błędów drukarskich. Szkoda, że niema ich sprostowania.

Ks. dr. Dragan.

Redaktor Ks. Marjan Stefanowski.

SWÓJ DO SWEGO — PO SWOJE!

SKŁADNICA

ZW. STOWARZ. MŁODZIEŻY POLSK. KATOL.

Siedlce, ul. Florjańska № 1.

Składnica diecezjalna w Siedlcach, przy ul. Florjańskiej 1, niniejszem podaje do wiadomości Przewielebnego Duchowieństwa i P. T. Czytelników „Wiadomości Diecezjalnych Podlaskich”, iż posiada na składzie następujące towary:

1) **Wszelkie druki, książki i papier kancelaryjny dla urzędów parafjalnych stanu cywilnego.**

2) **Dla Stowarzyszeń M. P. księgowość, czapki mundurowe i chusteczki, oraz odznaki.**

3) **Świece kościelne w różnych wielkościach od 3.75 — 7.50 za kg.**

4) **Kadzidło zł. 7.50 kg.**

5) **Listwy ramowe w wielkim wyborze od 70 gr. — 5 zł. za mtr. Oprawa obrazów.**

DEWOCJONALJA:

6) **Krzyże i pasyjki, obrazy religijne, wielki wybór różańców, szkaplerzy, medalików, obrazków na kolendę.**

7) **Naczynia kościelne — na składzie i na zamówienie — ceny fabryczne.**

8) **SZWALNIA PRZY SKŁADNICY wykonuje wszelkie roboty, wchodzące w zakres hafciarski — szybko, solidnie i tanio.**

Celem ułatwienia naszym odbiorcom korzystania z naszej Składnicy, przyjmujemy zamówienia drogą korespondencji, którą załatwiamy bezzwłocznie.

Pracujemy w imię hasła:

SWÓJ DO SWEGO — PO SWOJE!